

ULUSLARARASI SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ THE JOURNAL OF INTERNATIONAL SOCIAL RESEARCH

Cilt: 13 Sayı: 70 Nisan 2020 & Volume: 13 Issue: 70 April 2020
www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581
Doi Number: <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2020.4161>

BANKACILIK VE FİNANS SİSTEMİNİN KOBİ'LER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ: ANAMUR İLÇESİ ÖRNEĞİ* THE IMPACTS OF BANKING AND FINANCE SYSTEM ON SMEs: THE CASE OF ANAMUR DISTRICT

Oğuz Gazi KAPLAN**
Zafer YILDIZ***

Öz

Günümüz ekonomilerinde bankacılık ve finans sisteminin değeri geçmiş ekonomilerde olduğu gibi artarak devam etmektedir. Bankacılık ve finans sistemi araçları, neredeyse dünyadaki bütün ülkelerin ekonomilerinde kullanılmaktadır. Bankacılık ve finans sisteminin varlığı güçlü ekonomilerin önemli bir unsuru olarak görülmektedir. Benzer şekilde küçük ve orta büyüklükteki işletmeler de ekonomilerin önemli bir bileşenidir. Küçük ve orta büyüklükteki işletmeler, ekonomi içerisinde sağladığı istihdam, ekonomik çıktı, ekonomik krizlere karşı duyarlılık, üretim esnekliği vb. gibi özelliklerinden dolayı dünya üzerindeki bütün ekonomilerde önemli bir konuma sahiptir. Yapılan bu çalışmada, bankacılık ve finans sisteminin KOBİ'ler üzerindeki etkileri araştırılmaya çalışılmıştır. Araştırma için Mersin ili Anamur ilçesinde, olasılığa dayalı olmayan örnekleme yöntemlerinden "kolayda örnekleme yöntemi" ile bir anket çalışması yapılmıştır. Yapılan anket çalışması, istatistik paket programı ile soruların durumlarına uygunluğu göz önüne alınarak One-Way ANOVA ve ki-kare testi ile analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Çalışmanın sonucunda, KOBİ'lerin bankacılık ve finans sistemi araçlarından banka kredilerini ve leasing yöntemini etkin bir şekilde kullandıkları; hisse senedi, tahvil ve bono gibi araçları ise hiç kullanmadıkları ortaya çıkmıştır. KOBİ'lerin banka kredileri ve leasing yöntemi kullanarak finansman ihtiyaçlarını giderdikleri görülmüştür. Aynı zamanda işletme sahiplerinin ya da yöneticilerinin alternatif finansman kaynakları konusunda yeterince bilgi sahibi olmadıkları da anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bankacılık, Finansal Sistem, KOBİ'ler.

Abstract

In today's economies, the value of banking and financial systems continues to increase as it did in previous economies. Almost all countries in the world benefit from banking and financial systems tools in their economies. Banking and financial systems remain to be a key element of strong economies. Likewise, small and medium-sized enterprises are also one of the most valuable components of economies. In all economies of the world, small and medium-sized enterprises have an important position in the total economy due to employment, economic output, sensitivity to crises and flexible production, etc. In this study, the impacts of banking and finance system on small and medium sized enterprises (SMEs) are tried to be researched. For this research, a questionnaire has been conducted via convenience sampling method, which is one of non-probability sampling methods, in Anamur district of Mersin province(of Turkey). The conducted questionnaire has been analyzed and interpreted via one-way ANOVA test and chi-square test by statistics packaged software, by considering correspondence of the questions to their situations. At the end of that study, it is seen that SMEs use bank credits and leasing method effectively which are tools of banking and finance system; however they never use the tools like stocks, bonds, and financial bill. It is seen that SMEs fulfill their funding needs by using bank credits and leasing methods. . At the same time, it was understood that company owners or managers do not have sufficient information about alternative financing sources.

Keywords: Banking, Financial System, SMEs.

* Bu çalışma, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat ABD'de 31.10.2019 tarihinde savunularak kabul edilmiş olan "Bankacılık ve Finans Sisteminin Kobi'ler Üzerindeki Etkileri: Anamur İlçesi Örneği" başlıklı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

** Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, İİBF, İktisat ABD, oguzgazikaplan@gmail.com

*** Doç. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, İİBF, İktisat ABD, zyildiz@kmu.edu.tr

GİRİŞ

Bu çalışma, bankacılık ve finans sisteminin, Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler (KOBİ'ler) üzerindeki etkilerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Bankacılık ve finans sistemi; para, finansal enstrümanlar, finansal piyasalar, finansal kurumlar ve fon fazlası olan kesim ile fon talep eden kesimin genel birleşiminden oluşmaktadır.

KOBİ tanımı ülkeler arasında farklı kriterlere göre çeşitli şekillerde yapılsa da en genel tanımı işletmenin çalışan sayısına göre yapılmaktadır. Genel olarak 1 ile 9 arası çalışana sahip işletmeler mikro büyüklükteki işletmeler, 10 ve 49 kişi arası çalışana sahip işletmeler küçük büyüklükteki işletmeler ve 50 ile 249 arası çalışana sahip işletmeler orta büyüklükteki işletmeler olarak tanımlanmaktadır. KOBİ'ler ekonomiler için katma değer, yatırım, bölgesel kalkınma, istihdam yaratarak sermayenin tabana, teknolojinin genele yayılmasını sağlamakta ve piyasaların monopolleşmesini önlemektedir. KOBİ'ler dinamizmi ve esnekliklerinden dolayı birçok alanda yeni iş kolları yaratmaktadır. Büyük işletmelerin faaliyet göstermediği alanlarda faaliyet göstererek tamamlayıcılık özelliği göstermektedir. Ayrıca KOBİ'ler, kuruluş maliyetlerinin azlığı, yönetiminin kolaylığı gibi nedenlerden dolayı girişimcilik faaliyetlerinin gelişmesine katkı sağlamaktadır. KOBİ'ler, ekonomik kriz dönemlerinde üretimlerini farklı alanlara yönlendirebilmekte ve ekonomik krizleri daha kolay bir şekilde atlatabilmektedir. Benzer şekilde KOBİ'ler değişen çevre koşullarına daha erken adapte olabilmekte ve değişen müşteri profillerine uygun üretimler yapabilmektedir.

Hızlı büyüme oranlarına sahip ancak sermaye piyasaları yeterli olgunluğa ulaşamamış ülkelerdeki KOBİ'ler, önemli ölçüde finansal problemler yaşamaktadır. Birçok KOBİ yeterli öz kaynağa sahip olmadığından finansal ve ekonomik istikrarsızlıklar, KOBİ'lerin satışlarının düşmesine, üretim maliyetlerinin artmasına ve finansman sorunları yaşamalarına sebep olmaktadır. Bankacılık ve finans sistemi, KOBİ'lere başta banka kredileri olmak üzere finansman bonoları çıkarma, leasing ve factoring yapma, tahvil ve hisse senedi ihraç etme gibi alternatif araçlar sunarak KOBİ'lerin finansman ihtiyaçlarını karşılamakta ve KOBİ'lerin finansman sıkıntılarını gidermesine, gelişmelerine, üretimlerini arttırmalarına yardımcı olmaktadır.

Çalışmada ilk olarak bankacılık ve finans sisteminden, daha sonra KOBİ'ler ile bu işletmelerin bankacılık ve finans sistemi ile olan ilişkileri incelenmiş, son olarak ise Mersin ili Anamur ilçesinde faaliyet gösteren 450 adet KOBİ'den 212 tanesi olasılığa dayalı olmayan örnekleme yöntemlerinden "kolayda örnekleme yöntemi" ile seçilerek bir anket çalışması yapılmış ve elde edilen veriler istatistik paket programı ile yorumlanmıştır.

1. BANKACILIK VE FİNANS SİSTEMİ

Genel olarak banka, tasarruf yapan birimlerin tasarruflarını toplayan ve bu tasarrufları, tasarruf ihtiyacı duyan kesimlere aktaran, finansal araçların bir alt bileşeni olarak tanımlanmaktadır (Klein, 1971, 206). Bankalar bu tasarrufları fon talep edenlere aktararak üretken ve verimli yatırımların yapılmasına öncülük etmekte, finansal sistemin ve ekonominin gelişmesine yardımcı olmaktadır (Mishkin, 2000, 213). Bankacılık ise bankaların yaptığı işlemleri ve faaliyetleri yürüten, birçok finansal varlığın kullanılmasını gerektiren bir yapı olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım, 2016, 309). Bankacılık sektörü finans sisteminin itici bir gücüdür (Dağlı, 2010, 26). Aynı zamanda sağlıklı ve etkin bir bankacılık sistemi, finansal istikrarın sağlanmasına yardımcı olarak ekonomik zenginliğin artmasına katkıda bulunmaktadır (Taşkın, 2011, 289).

Finansal sistem ise, basit bir açıklamayla finansal araçların alınıp satıldığı bir sistem olarak tanımlanabilir. Zaman ve mekan açısından fon fazlalığı olan kesimlerden fon darlığı çeken kesimlere fon aktarımını sağlayan yapılar olarak da belirtilebilir (Orhan ve Erdoğan, 2008, 27). Finans sistemi, fon talep edenler ile fon arz edenleri bir araya getirerek tasarrufların değerlendirilmesine, belli bir kaynak miktarının elde edilmesine, bu kaynakların optimal, etkin ve verimli bir şekilde kullanılmasına aracılık eden sistemdir (Ege ve Topaloğlu, 2016, 56).

1.1. Para

Paranın önemi konusunda tüm iktisatçılar görüş birliğine varmalarına rağmen paranın tanımı konusunda uyuşmazlık içerisindeyler. Para tanımının doğru bir şekilde yapılabilmesi için değişen yasal, ekonomik, fiziksel, davranışsal ve psikolojik süreçlerin göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Literatürde kabul edilen basit bir tanımlamaya göre para, "mal ve hizmetlerin alımı ile borçların geri ödenmesinde kullanılan, genel kabul gören bir araç"tır (Delice, 2016, 3-4; Orhan ve Erdoğan, 2008, 5). Başka bir tanımla para, "malların ve hizmetlerin değişimini mümkün kılan, kağıttan mamul edilebilmesinin yanında, geçmişte olduğu gibi farklı madenlerden de yapılabilen herhangi bir şey"dir (Erdem, 2012, 1). Mishkin ise parayı, "satın alınan mal ve hizmetlerin bedelinin ödenmesinde veya borçların geri ödenmesinde genel olarak

herkes tarafından kabul edilen her şey" olarak tanımlamaktadır (Mishkin, 2000, 50). Paranın taşınabilirliği, dayanıklılığı, bölünebilirliği, standart olması ve taklit edilememesi paranın temel özellikleri olarak sınıflandırılabilir. (Orhan ve Erdoğan, 2008, 6)

1.2. Tasarruf Açığı Olanlar İle Tasarruf Fazlası Olanlar

Ekonomide belirli bir zaman dilimi içerisinde, elde ettikleri gelirden fazlasını harcama eğilimi gösteren birimler fon talep eden yani tasarruf açığı olan birimleri oluşturmaktadır. Belirli bir zaman dilimi içerisinde elde ettikleri gelirlerinin bir kısmını tasarruf eden ve bu tasarruflarını bir çıkar karşılığında, fonlara ihtiyaç duyan birimlere sunanlar ise fon arz eden birimleri oluşturmaktadır.

1.3. Finansal Enstrümanlar

Finansal enstrümanlar, finansal piyasalar aracılığıyla fon arz edenlerden fon talep edenlere aktarılan hisse senedi, özel sektör tahvilleri, hazine bonoları, devlet tahvilleri, poliçe, bono, çek gibi menkul kıymetlerden oluşmaktadır (Korkmaz ve Ceylan, 2010, 9). Finansal enstrümanları, para piyasası enstrümanları ve sermaye piyasası enstrümanları olarak iki grupta incelemek de mümkündür.

Para piyasası enstrümanları, vadeleri bir yılın altında olan borç araçlarıdır. "Vadeleri kısa, riskleri düşük, ticaret hacimleri ise oldukça yüksektir" (Erdem, 2012, 63). Bu piyasalarda vadesi bir yıldan az olan menkul kıymetler el değiştirir ve "sermaye piyasalarının yanı sıra erişilebilir" kısa vadeli piyasalardır. Sermaye piyasalarına göre riski düşüktür, daha hızlı likide dönüştürülebilir ve de genellikle yaşlı nüfus ile risk almayı sevmeyen yatırımcılar tarafından tercih edilmektedir (Yüceol, 2016, 112-113). Para piyasalarına başvuran bireyler, kısa vadede harcamalarını ve alacaklarını denkleştirmek amacıyla başvurmaktadır (Orhan ve Erdoğan, 2008, 32).

Sermaye piyasası araçları, menkul kıymetler ve özellikleri Sermaye Piyasa Kurulu tarafından belirlenen hisse senetleri, devlet tahvili, şirket tahvili vb. değerli kağıtlardan oluşmaktadır (Sayılğan, 2011, 61). Sermaye piyasası araçlarının taşınabilir kıymetli evrak olması özelliğinden dolayı menkul kıymetler olarak da adlandırılabilir (Korkmaz ve Ceylan, 2010, 177).

Piyasalar her türlü mal, hizmet ve finansal araçların alım ve satımının yapılması için alıcı ve satıcıların karşılaştığı ortamdır. Alıcı ve satıcıları buluşturan bu ortamın, ekonomilerin ve teknolojinin gelişmişliğine bağlı olarak mekân olma zorunluluğu yoktur. Artık günümüzde alıcı ve satıcılar, alım ve satım işlemlerini internet, telefon, mobil bankacılık, fax ve ATM gibi farklı iletişim araçları ile yerine getirmektedir (Sayılğan, 2011, 19).

1.4. Finansal Kurumlar

Bilanço aktiflerinin büyük bir kısmı finansal enstrümanlardan oluşan, işlemlerini bu finansal enstrümanlar üzerine kuran ve gelirlerini finansal enstrümanlara ilişkin gerçekleştirdiği faaliyetlerden sağlayan kurumlar, finansal kurumlardır (Ege ve Topaloğlu, 2016, 67). Finansal kurumlar ellerinde fon fazlası olan ekonomik birimler ile fon açığı olan ekonomik birimler arasında aracılık hizmeti veren, finansal araçların aktarılması işlemlerini yapan kurumlar olarak da tanımlanabilir. Bu kurumlar fon maliyetlerini en aza indirmek, riski çeşitlendirerek azaltmak, finansal danışmanlık hizmeti vermek, vade ve miktar ayarlaması yapmak gibi fonksiyonları ile finansal sistemin gelişmesine katkıda bulunmaktadır (Ege ve Topaloğlu, 2016, 55). Finansal sistem içerisinde fon akışı, doğrudan fon akışı ve dolaylı fon akışı olmak üzere iki şekilde gerçekleşmektedir. Doğrudan fon akışı, fona ihtiyaç duyan tarafın aracı kurumlardan yada finansal araçlardan yararlanılmadan, tarafların bir araya geldiği fon akışı olarak belirtilmektedir. Dolaylı fon akışı ise fon arz ve talep değişimi sırasındaki bağı kuran kuruluşlardan yardım alarak fon aktarımının sağlanmasıdır (Erdem, 2012, 59). Finansal kurumlar, finansal araçların el değiştirmesini kolaylaştıran kuruluşlardır. Bu kuruluşlar başlıca ticari bankalar, sigorta şirketleri, menkul kıymet firmaları, sosyal güvenlik kuruluşları, yatırım firmaları, kredi kuruluşları, emeklilik fonlarını yöneten kuruluşlardır (Korkmaz ve Ceylan, 2010, 63 ; Orhan ve Erdoğan, 2008, 36).

Finansal kurumların müşterilerine sundukları finansal amaçlı girişimler; müşteri ya da kendi adına finansal varlıkların değişimini sağlamak, finansal piyasalarda yatırım yapmak isteyenlere yatırım danışmanlığı yapmak veya bu piyasalarda faaliyette bulunmak isteyenlere profesyonel portföy yöneticiliği hizmeti vermek, müşterilerinin ihtiyaç duyduğu finansal varlıkları elde etmek ve bu varlıkları düzenlemek şeklinde olabilmektedir (Korkmaz ve Ceylan, 2010, 63).

2. KOBİ'LERİN BANKACILIK VE FİNANS SİSTEMİ İLE İLİŞKİLERİ

KOBİ'ler, ekonomilerde her zaman var olan ancak önemi "sanayi toplumu" aşamasından "bilgi toplumu" aşamasına geçilirken anlaşılan ekonomik birimlerdir (Özdemir, Ersöz ve Sarıoğlu, 2007, 174). KOBİ'ler, özellikle günümüzün, sürekli değişen ve gün geçtikçe zorlaşan koşullarında ekonomilerin canlılığını ve devamlılığını sağlama aşamasında çok önemli bir faktör olarak ön plana çıkmaktadır. KOBİ'ler

bir bakıma ekonomilerin lokomotifi görevindedir. Resesyona giren ekonomilerin canlanması için ilk reçete görevini KOBİ'ler yerine getirmektedir. Resesyondan çıkmada ekonomik canlanmanın ilk belirtileri KOBİ'lerin aktif faaliyetlerine devam etmeleriyle başlamaktadır.

KOBİ'ler, gelişmiş ya da gelişmekte olan bütün ekonomilerde bankacılık ve finans sisteminden yararlanmaktadır. Bankacılık ve finans sistemi KOBİ'lere banka kredileri vererek KOBİ'lerin finansman sıkıntılarını giderebilmektedir. Bankacılık ve finans sistemi aynı zamanda leasing, factoring, hisse senedi, tahvil ve bono gibi alternatif araçları ile de KOBİ'lerin finansman sorunlarının giderilmesine yardımcı olmaktadır.

2.1. KOBİ'lerin Tanımlamaları

Toplumların içerisinde buldukları ortam dikkate alındığı zaman genel olarak bir KOBİ tanımı yapmak mümkün değildir. KOBİ tanımlamaları ülkelerin içerisinde bulunduğu ekonomik durumlara göre farklılıklar göstermektedir. Örneğin bir Asya ülkesindeki KOBİ tanımı ile bir Avrupa ülkesindeki KOBİ tanımı arasında farklılıklar olabilmektedir. Hatta KOBİ tanımı, bir ülkenin farklı kurumları arasında bile farklılık gösterebilmektedir.

Türkiye'deki KOBİ tanımı KOSGEB'e göre şöyle tanımlanmaktadır;

Bu tanımda mikro işletme, çalışan sayısı 10 kişiden az ve yıllık net satış hâsılatı ya da yıllık mali bilançosunun 3 milyon TL'den az veya 3 milyon TL'ye eşit olması ile tanımlanmıştır. Küçük işletme, çalışan sayısı 50 kişiden az ve yıllık net satış hâsılatı ya da yıllık mali bilançosunun 25 milyon TL'den az veya 25 milyon TL'ye eşit olması ile tanımlanmıştır. Orta büyüklükteki bir işletme ise, çalışan sayısı 250 kişiden az ve yıllık net satış hâsılatı ya da yıllık mali bilançosunun 125 milyon TL'den az veya 125 milyon TL'ye eşit olması şeklinde tanımlanmıştır (www.kosgeb.gov.tr, 2019).

Avrupa Komisyonunun KOBİ tanımlaması genel olarak çalışan sayılarına göre yapılmaktadır. Bu tanıma göre (Abor ve Quartey, 2010, 219-220);

- 0 ile 9 arası çalışan sayısına sahip işletmeler mikro işletmeler,
- 10 ile 99 arası çalışan sayısına sahip işletmeler küçük işletmeler,
- 100 ile 499 arası çalışan sayısına sahip işletmeler ise orta büyüklükteki işletmeler olarak tanımlanmıştır.

Avrupa Komisyonu KOBİ'leri sadece çalışan sayısına bağlı olarak sınıflandırmamaktadır. Bu sınıflandırma ölçütlerinin yanında KOBİ'lerin bağımsızlık kriteri, yıllık bilanço veya ciro tutarı gibi kriterleri de KOBİ tanımlamalarında kullanmaktadır. Bir şirketin KOBİ niteliğini kazanması için başka bir şirkete %25'den daha fazla bağlı olmaması, yıllık bilançosunun 27,000,000 Euro'nun altında olması ve yıllık satış cirosunun da 40,000,000 Euro'nun altında olması gerektiği ifade edilmektedir (Robu, 2013, 85).

İngiltere'de KOBİ tanımı, bir işletmede çalışan personel sayısının 250 kişiden daha az olması ile yapılmaktadır. 0 ile 9 işçi çalıştıran işletmeler mikro, 10 ile 49 işçi çalıştıran işletmeler küçük, 50 ile 249 işçi çalıştıran işletmeler orta büyüklükte ve 250'den fazla işçi çalıştıran işletmeler büyük ölçekte işletmeler olarak sınıflandırılmaktadır. (Rhodes, 2018, 5).

2.2. KOBİ'lerin Özellikleri

KOBİ'ler, dinamizmi ve esnekliklerinden dolayı birçok ülkede yeni iş türlerinin oluşturulmasında hayati bir rol oynamaktadır. Yani gerçekte, bütün yeni işlerin ilk keşfedilme yerleri KOBİ'lerdir. KOBİ'ler işgücünün yerelliğini bozarak işgücünün farkı bölgelere yayılmasına katkıda bulunmaktadır (Walter, 2005, 5). KOBİ'ler büyük işletmelerin faaliyet göstermediği alanlarda faaliyet göstermektedir. Ayrıca KOBİ'lerin tamamlayıcılık özellikleri vardır. Örneğin, deri sektöründe faaliyet gösteren bir KOBİ, büyük bir ayakkabı firmasının ara malı sanayisi konumundadır (Kaya, 2013, 2-3). KOBİ'ler rekabetçi piyasa koşullarında monopol piyasa olmadan ürünlerin yenilenmesine, çeşitlenmesine katkıda bulunurlar. Makro ekonomik büyüklükte faaliyet gösteren yurt içi ve yurt dışındaki, eşit büyüklükteki firmalar ile entegre bir şekilde çalışabilirler (Wingwon, 2012, 138).

2.3. KOBİ'lerin Avantajları

KOBİ'ler bazı durumlarda büyük işletmelere karşı avantajlı durumda olabilmektedir. Bu avantajları aşağıdaki gibi sıralayabiliriz (Atay, 2012, 3 ; Büyük, 2012, 117-120 ; Buyruk Akbaba, 2016, 7 ; Kaya, 2013, 8-12).

- İstihdam yaratma, değişikliklere hızlı uyum sağlama, büyük işletmelere ara malı sağlama yani büyük işletmelerin tamamlayıcısı olması,
- Yeni bir ürün yaratmada, yeni teknolojilere uyum sağlamada ve ürün farklılaştırması yapmada büyük işletmelere karşı avantajlı olması,

- Müşteri psikolojilerine karşı daha yakın olmak ve müşterilerin psikolojisine uygun ürünler üretebilmek,
- Dinamik, girişimsel yönetimleri, değişen çevre koşullarına karşı daha hızlı cevap verebilirler,
- Düşük ücretle daha fazla kişiye istihdam sağlarlar,
- Çalışanları ile daha yakın bir ilişkiye ve daha az bir bürokrasiye sahiptirler.
- Üretim ve sanayileşmeyi genişleterek bölgesel kalkınmaya ve ekonomik büyümeye karşı önemli katkı sağlarlar,
- Finans yapıları itibari ile ekonomik dalgalanmalardan büyük işletmelere göre daha az etkilenirler,
- Talep değişikliklerine ve çeşitliliklerine daha hızlı karşılık verirler.

2.4. KOBİ'lerin Dezavantajları

KOBİ'ler, bazı durumlarda ise büyük işletmelere karşı finansa erişim, personelin eğitim durumu, teknolojiye ulaşma gibi durumlarda dezavantajlı durumlarda kalabilmektedir. Bu dezavantaj durumları aşağıdaki gibi sıralanabilir (Kaya, 2013, 8-11 ; Atay, 2012, 3).

- Ölçek ekonomilerinin yokluğu nedeniyle yüksek maliyetler,
- İşletmenin yönetimindeki ya da çalışanlardaki tecrübe yetersizliği,
- Yetersiz finansman yapıları ve finansmana erişimdeki zorluklar,
- Kısıtlı bir müşteri kesimine bağımlı olmaları ve bu müşterileri kaybetme olasılıkları,
- Düşük pazarlık güçleri,
- Finans, yönetim, pazarlama ve diğer departmanlardaki uzman eleman eksikliği,
- AR-GE için yeterli finansmanları yoktur ve AR-GE'ye fazla yatırım yapmazlar,
- Sınırlı çalışan olduğu için bir eleman muhasebe, satış, makine bakım gibi birden fazla işi yapmak zorunda kalmaktadır.

2.5. KOBİ'lerin Önemi

Avrupa Birliği, KOBİ'leri bölgesel gelişmeleri hızlandıran bir olgu olarak görmektedir. KOBİ'lerin varlığı, Avrupa Birliği'nde işlerin oluşumunda ve istihdamın yaratılmasında önemli bir rol oynadığı için büyümenin de önemli bir göstergesi olarak kabul edilmektedir (Kartiwi ve MacGregor, 2007, 37).

KOBİ'lerin gelişmiş, geliştirmekte olan ve komuta ekonomisinden piyasa ekonomisine geçmekte olan ülkelerde, sosyo-ekonomik ve politik yapıya önemli katkıları olduğu bir gerçektir. Ayrıca sağlıklı ve büyüyen bir KOBİ sektörü yerel, bölgesel ve ulusal düzeyde ekonomik kalkınma ve sürdürülebilir bir rekabet için hayati derecede önemlidir (Hussain, Millman ve Matlay, 2006, 584).

İsveç'te KOBİ'ler istihdam yaratma, bölgesel kalkınmayı hızlandırma, yenilikleri arttırma ve ekonominin büyümesini sağlamada önemli bir rol oynamaktadır. Bu özelliklerinin yanında KOBİ'ler, teknolojinin bölgesel olarak yayılmasını sağlamakta ve yönetici ya da sahipleri olarak kadın girişimcilerin artmasını da desteklemektedir (Kartiwi ve MacGregor, 2007, 37).

Endüstriyel olarak gelişmiş ülkelerde KOBİ'ler net istihdama ve zenginlik yaratmaya önemli katkılar sunmaktadır. Özellikle küçük firmalar yenilik yaratmada, endüstriyel olarak yeniden yapılandırılmada, ekonomik büyümede, varlıklı bir toplum yaratmada kilit bir oyuncu gibi görülmektedir. Olgunluğa erişmiş olan ekonomilerde KOBİ'ler uluslararası faaliyetler gösterebilmektedir (Hussain ve diğ., 2006, 585).

Türkiye'de 2013 verilerine göre KOBİ'ler; toplam girişim sayısının %99,9'unu, istihdamın %76'sını, maaş ve ücretlerin %53'ünü, cironun %63'ünü, katma değer %53,3'nü oluşturmaktadır (TÜİK, 2013).

Endonezya'da KOBİ'ler ekonominin gelişmesi için hayati bir rol oynamaktadır. Ekonomideki toplam istihdamın %60'ını KOBİ'ler istihdam etmektedir (Hill, 2002, 158) İşletme sayılarının toplamda %99,99'unu KOBİ'ler oluşturmaktadır. Ayrıca KOBİ'lerin önemi, resesyon zamanlarında istihdam yaratma ve bölgesel kalkınmaya katkılarından dolayı her geçen gün artmaktadır (Kartiwi ve MacGregor, 2007, 37-39). 2003 Endonezya istatistiklerine göre ülkedeki KOBİ'ler Gayri Safi Milli Hasılanın %56,7'sini ve toplam ihracatın %19,4'ünü oluşturmaktadır. Aynı zamanda 2003 yılında 79 milyon vatandaşa iş imkanı sağlamıştır (Indarti ve Langenberg, 2004, 1).

Tayvan ekonomisinde KOBİ'ler, ekonominin itici gücü olarak adlandırılmaktadır. Tayvan İç İşleri Bakanlığının 2001 verilerine göre Tayvan'daki toplam işletme sayısı 1,091,245'tir ve bu işletmelerin 1,070,310 tanesi KOBİ niteliğindeki işletmelerdir. Bu sayı da toplamdaki işletme sayısının %98,08'ine denk gelmektedir. Tayvan'da KOBİ'lerin bu kadar fazla olması ile birlikte bu KOBİ'ler yenilik, esneklik, verimlilik yaratma konusunda da hassastırlar. Aynı zamanda bu KOBİ'ler uluslararası piyasalardaki değişime kolay ve hızlı bir şekilde uyum sağlayabilmektedir. Sınırlı kaynaklarına karşı KOBİ'ler, ekonomik gelişmenin

öncülüğünü yapmaktadır. İstihdam yaratmada öncü bir rol oynamaktadır ve yine tüm bu olumlu yönleriyle birlikte sosyal gelişmişliği sürdürmede ve yaşam kalitesini ilerletmede çok önemli bir rol oynamaktadır (Chen, 2004, 19-20).

En gelişmiş ekonomilerde bile küçük işletmelerin büyümesini teşvik etmek, ekonominin büyümesini sağlayan ilgi ve endişelerin temel kaynağı olmuştur. Küçük ve orta büyüklükteki işletmeler ekonomilerin büyümesinin motorları olarak görülmüştür. KOBİ'ler bu özellikleri yanında yeni işler ve istihdam imkanları yaratarak sosyal refahında artmasına katkıda bulunmaktadır. Bu nedenlerden ötürü KOBİ'lere en gelişmiş ekonomilerde bile daha fazla önem verilmektedir. Özellikle büyüme potansiyeline sahip yenilikçi KOBİ'ler, durağan durumda bulunan ekonomilerde, yeni iş alanları yaratmada ve istihdam artışı sağlamada öncü rol oynayan unsurlar olarak görülmektedir (Honjo ve Harada, 2006, 289).

Japonya'da KOBİ'lerin toplam işletmeler içerisindeki payı %99,7 toplam işgücüne KOBİ'lerin katılımı %70 ve gayri safi milli hasılaya katkısı %53 olarak belirtilmektedir. Ayrıca imalat sektöründeki katma değer %50'den fazlasını KOBİ'ler oluşturmaktadır. Devlet KOBİ'lere iş imkanı yaratması, bölgesel ekonomileri canlandırması, ticari tekniklerin gelişmesi, bölgesel teknolojilerin genişlemesi için destekler sunmaktadır. Bu desteklere teknolojik uzmanlık, yönetim, tavsiye, finansal destek gibi örnekler verilebilir (Haron, Ismail ve Oda, S. 2015, 72). Japon hükümeti tarafından KOBİ'ler ulusun hazinesi olarak görülmektedir. KOBİ'lerin Japon vatandaşların, geleneklerini ve kültürlerini devam ettirmelerine, topluma katkıda bulunmalarına, istihdam sağlamlarına yardım ettiği söylenmektedir (Haron ve diğ., 2015, 76).

Malezya'da KOBİ'ler iş olanaklarının yaklaşık %59'unu, gayri safi milli hasılanın yaklaşık %32'sini ve ihracatın ise %19'unu karşılamaktadır. 2012 yılı verilerine göre KOBİ'lerin toplam işletmeler içerisindeki payı %98,5'tir (Haron ve diğ., 2015, 72).

Tayland'da KOBİ'lerin kuruluş maliyetleri ve KOBİ kurmak için alınan riskler düşüktür. KOBİ'ler işletme sayıları açısından ve ülkedeki ortalama işgücünün %77,60'ını istihdam ederek ekonomik sistemin elektrik santralleri olarak görülmektedir. Güney Kore'nin 2002 verilerine göre, işletme sayılarının %99,70'ini KOBİ'ler oluşturmaktadır ve bu KOBİ'ler toplam istihdamın %86,50'sini oluşturmaktadır (Wingwon, 2012, 138).

İtalya'da küçük işletme sayısı oldukça fazladır. Küçük işletme sayısının fazla olması ile birlikte bu işletmelerin istihdam ettiği personel sayısı da azdır. Ancak toplam istihdamın yaklaşık %70'i küçük işletmelerde istihdam edilmektedir. Büyük işletme tanımı olarak 500 işçiden fazla çalışanı olması gereken büyük işletmelerin toplam istihdama katkısı sadece %15 dolayındadır (Guiso, 2003, 121).

Rusya'daki KOBİ'lerin gelişimi henüz yenidir. Mart 2005 yılına kadar KOBİ'lerin sayısı 1990'ların ortasındaki rakamları geçmemiştir. Ülkedeki KOBİ'lerin gayri safi milli hasılaya katkıları sadece %12 dolayındadır. Bugünkü KOBİ'lerin çoğunluğu bireysel girişimler olan çok küçük firmalardan oluşmaktadır (Walter, 2005, 9-10). 1 Ocak 1999 yılına kadar Rusya'daki KOBİ sayısı 868,000 olarak belirtilmiştir ve 6,2 milyon kişiye sürekli, 1,2 milyon kişiye ise kısa süreli istihdam sağlamıştır (Radaev, 2001, 1-5). Ülkedeki KOBİ'lerin %94'ü iç piyasaya, %44'ü hem iç hem dış piyasaya, %6'sı ise sadece dış piyasa hizmet etmektedir (Walter, 2005, 12).

Bangladeş'te yaklaşık 6 milyon mikro, küçük ve orta büyüklükte KOBİ bulunmaktadır. Bu KOBİ'ler 15 yaş üzerindeki insanların yaklaşık %40'ına eşit olan 31 milyon insana istihdam sağlamaktadır. Şehirde ya da kırsal kesimde yaşayan hanehalkı gelirinin yaklaşık 3/4'ünden daha fazlası KOBİ'ler tarafından sağlanmaktadır. 2003 verilerine göre Toplam Gayri Safi Milli Hasılanın(2,996 Milyar BDT) yaklaşık %25'i (741 Milyar BDT) KOBİ'ler tarafından üretilmiştir (Mintoo, 2004, 46).

Filipinler'de KOBİ'ler, Filipin ekonomisinin kalkınmasında hayati bir rol oynamıştır. Ülkedeki KOBİ'ler tüm işletme sayısının %99,6'sını oluşturmaktadır ve toplam işgücünün %69,9'unu istihdam etmektedir. Ayrıca Gayri Safi Milli Hasılanın da %32'sini oluşturmaktadır (Leano, 2004, 23).

Botsvana'da KOBİ'ler istihdamın yaklaşık %32'sini karşılamaktadır. Özel sektörde çalışanların yaklaşık %75'i KOBİ'lerde çalışmaktadır. Ulusal çıktının yaklaşık %20'si KOBİ'ler tarafından üretilmektedir (Nkwe, 2012, 33).

Kuzey Afrika'daki mikro ve küçük ölçekteki firmalar toplam istihdamın %55'den daha fazlasını sağlamış ve 2003'teki Gayri Safi Milli Hasılanın %22'sini oluşturmuştur. Küçük firmalar hem istihdamın hem de üretimin %16'sını sağlamış, orta ve büyük ölçekteki firmalar ise istihdamın %26'sını ve üretimin %62'sini sağlamıştır (Kauffmann, 2005, 4).

2.6. KOBİ'lerin Bankacılık ve Finans Sistemi İle İlişkileri

Küçük ve orta büyüklükteki işletmeler hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde bankacılık ve finans kurumları ile birlikte çalışmaktadır. KOBİ'ler, bankacılık ve finans kurumlarından bazen nakit kredi

kullanabilmekte bazen de bu kurumlardan kiralama yöntemleri ile makine ve teçhizat kiralarak faydalanmaktadır.

Hızlı büyüme oranlarına sahip ancak yeterli derecede sermaye piyasaları gelişmemiş olan ülkelerde KOBİ'lerin finansmanında büyük ölçüde problemler ortaya çıkmaktadır. Bu gibi ülkelerde hem KOBİ'ler hem de yatırımcılar yeterli derecede olgunluğa ulaşmamış olan sermaye piyasalarına (tahvil, hisse senedi, bono gibi) karşı uzak durmaktadır. Bu durumda KOBİ'ler için tek finansman kaynağı banka kredileri olmaktadır. Banka kredileri de kısa dönemli finansman kaynağı olduğu için firmanın büyümesine yönelik yüksek tutardaki sabit sermaye yatırımları için uygun bir kaynak olmamaktadır. Çünkü banka kredileri kısa vadede yüksek maliyetli olabilmekte ve bu durumda KOBİ'ler kısa vadede hem kredinin faizini hem de anaparasını ödemekte zorluklar yaşamaktadır (Ünal, 2012, 206).

KOBİ'ler finansman ihtiyaçları için bankalara başvurdukları zaman, bazen bankalar, KOBİ'leri öz kaynak yetersizliği, yüksek borçlanma oranı, KOBİ'nin yeni kurulmuş olması gibi nedenlerle reddetmektedir. Firma, bankadan ilk kredi talep ettiği zaman banka daha da temkinli davranmaktadır. Özellikle kriz dönemlerinde bankalar KOBİ'lere kredi vermektен kaçınmaktadır (Erdoğan, 2017, 247).

KOBİ'ler işletme faaliyetlerini sürdürebilmek, büyüebilmek amacıyla finansman sorunları yaşamaktadır. Finansman sorunlarının temelinde ise öz sermaye yapılarının yetersiz olması gelmektedir. Aynı zamanda ekonomik istikrarsızlıklar ve krizler de KOBİ'lerin finansal sorunlar yaşamasına neden olmaktadır (Erol, 2010, 175).

KOBİ'ler, finansman ihtiyaçlarını karşılama aşamasında bazı engellerle karşılaşmaktadır. Bu engelleri genel olarak aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür (Zengin ve Ağ, 2016, 233-234 ; Ünal, 2012, 207);

- Öz sermaye yetersizliği,
- Ekonominin istikrarsız olması,
- Bankacılık sistemlerinin gelişmemiş olması ya da bankacılık sisteminin büyük firmaların yönetiminde olması,
- Devlet teşviklerinin yeterli miktarda olmaması,
- KOBİ'lerin içinde buldukları yapıdan kaynaklanan sorunlar,
- Sermaye piyasalarından fon elde etmede karşılaşılan engeller,
- KOBİ'lerin finansal yönetimindeki başarısızlıklar,
- Ülke içerisindeki siyasi belirsizlikler,
- Alternatif finansman tekniklerinden yararlanamamak.

Finansa erişebilirlik, KOBİ'lerin kurulması, kalkınması, büyümesi, başarısı, değişen ekonomik koşullara göre üretim alanlarını ve yöntemlerini değiştirebilmeleri için en önemli faktör olarak öne çıkmaktadır. KOBİ'lerin başlıca finansman kaynaklarını aşağıdaki gibi sıralayabiliriz (Adulsaleh ve Worthington, 2013, 36);

- İç kaynaklar (Firma sahibinin ya da yöneticisinin sahip olduğu kaynaklar),
- Resmi olmayan dış kaynaklar (Aile ve arkadaşlardan gelen yardımlar),
- Ticari krediler,
- Finansal araçlar (Risk sermayesi yatırımcıları),
- Finansal sponsorlar,
- Finansal araçlardan sağlanan resmi dış kaynaklar (Bankalar, finansal kurumlar, menkul kıymet piyasaları).

Hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerdeki küçük firmalar dış finansmana erişmekte daha fazla zorluk çekmektedir ve bu firmaların büyümeleri ile ticari işlemlerini yapmaları da kısıtlanmaktadır. Ancak büyük, uzun süredir faaliyet gösteren ve yabancı sahipli firmalar dış finansmandan yararlanırken küçük firmalara göre avantajlı olabilmektedir. Küçük firmalar yabancı finansmana kısıtlı bir şekilde ulaşmış olsa bile firma yatırımlarında bu kaynaklar çok küçük bir miktarı göstermektedir. Küçük firmalar, bankacılık ya da finansal kiralama gibi kurumlardan kaynak bulamayınca aile, tefeciler ve firma sahibinin arkadaşlarından kaynak bulma yoluna gitmektedir. Böyle bir durumda da küçük firmaların yatırımları için ne kadar kaynak kullandıkları resmi olarak bilinmemektedir. Bu sorunlar da aynı zamanda küçük firmaların büyümelerinin önünde bir engel oluşturmaktadır (Beck ve Demirgüç-Kunt, 2006, 2935-2937).

Ekonomik durumları durağan seviyeye gelmiş olan ülkelerde, bankalardan sağlanan fonların maliyetindeki artış, KOBİ'lerin finansmana erişimlerini negatif bir şekilde etkilemektedir. Böyle ülkelerde firmanın boyutuna, üretim yaptığı alana bakılmaksızın, KOBİ'lerin finans kaynağı bulması zorlaşmaktadır (Öztürk ve Mrkaic, 2014, 4).

Çoğu gelişmiş ve gelişmekte olan ekonomilerde KOBİ'lerin büyük bir çoğunluğu faaliyetlerini istikrarlı bir şekilde sürdürebilmeleri için finans kaynaklarına erişmek zorundadır. İyi bir şekilde oluşturulmuş sermaye piyasaları ise KOBİ'lerin bu finansman kaynaklarına erişebilmelerine kolaylık sağlamaktadır. Sermaye piyasaları bu KOBİ'lerin kârlı bir şekilde faaliyetlerini sürdürmelerine, büyümelerine yardımcı olmakta ve bu KOBİ'lerin ayakta kalarak istihdama katkı sunmalarına, ekonomik canlılığın devamlılığına fayda sağlamaktadır (Hussain ve diğ., 2006, 585).

Finans kaynaklarına erişim KOBİ'lerin karşılaştığı sorunların neredeyse en büyüğü olarak görülmektedir. Dünya Bankası araştırmalarında küçük işletmelerin %90'ındaki en önemli sorunun kredi finansmanına erişim olduğu ortaya çıkmıştır. Küçük firmalar, büyük firmalar ile karşılaştırıldığında, finansa erişimleri daha da kısıtlıdır. Küçük işletmeler, sermaye piyasaları için bilgi eksiklikleri, menkul kıymet alım-satımında aracılık maliyetlerinin yüksekliği, daha fazla risk gibi unsurlardan dolayı finansa erişimde zorluklar yaşamaktadır. (Abor ve Biekpe, 2006, 69).

Çin 1999'ların başlangıcında, Çin Finans Bakanlığı ve diğer kurumları ile işbirliği yaparak aktif bir şekilde KOBİ'lere kredi vermeyi teşvik etmiştir. 2001 yılına kadar KOBİ'lere kredi vermek için kanunlar ile KOBİ Kredi Garanti Sisteminin düzenlenmesini yapmıştır. 2000 yılının sonuna kadar 30 ilde, belediyelerde ve bazı özerk bölgelerde KOBİ Kredi Garanti Sistemi için pilot alanlar oluşturmuştur. 200'den fazla Kredi Garanti Kurumu oluşturmuş ve vereceği toplam krediyi 10 milyar Yuan olarak açıklamıştır. Böylece Çin Hükümeti KOBİ'lerin artmasına ve büyümesine destek olmaya çalışmıştır. Bu çalışmalara rağmen yine de buradaki KOBİ'ler uzun dönemli, birleşik ve nispeten bağımsız KOBİ stratejilerinden ve politik sistemden yoksundurlar (Hussain ve diğ., 2006, 589).

Gana'da KOBİ'ler yüksek faiz oranları, borca teminat gösterme, külfetli süreçler gibi zorlu sebeplerden dolayı finans kaynaklarına erişmekte sıkıntılar yaşamaktadır (Abor ve Biekpe, 2006, 69).

Türkiye'de KOBİ'lerin %70'inin finansman sorunu bulunmaktadır ve bu sorunların nedenleri aşağıdaki gibidir (Ünal, 2012, 213);

- Alacakların tahsilindeki gecikmeler,
- Öz kaynaklarının yetersizliği,
- İşletmenin faaliyetlerini devam ettirebilmesi için gereken çalışma (işletme) sermayesine olan gereksinimdir.

Polonya'daki KOBİ'lerin kalkınması ve büyümesinin önündeki en büyük engellerden bir tanesi finansal kaynaklara erişimin kısıtlı olmasıdır. KOBİ'lerin özellikle durağan ekonomik durumlarda, finansal kaynaklara erişimi büyük firmalara göre çok daha zor olmaktadır. KOBİ'lerin finansa erişimleri bu gibi durumlarda artan riski beraberinde getirmektedir ve finans sağlayıcılar, KOBİ'lere finans sağlamaktan uzak durmaktadır (Rózański, 2019, 16).

2.6.1. KOBİ'lerin Finansman Alternatifleri

KOBİ'ler faaliyetlerini büyük oranda kendi kaynakları ile yani öz kaynakla finanse etmekte ancak kendi kaynakları yetmediği durumlarda banka kredilerini tercih etmektedir (Kutlu ve Demirci, 2007, 192). Yeterli finansmana erişemeyen KOBİ'ler teknolojik yatırımlar yapamamakta ve geleneksel yöntem olarak emek yoğun üretimler yapmaktadır. Bu üretim şeklinde de ürettiği ürünlerin kalitesi de dünya standartlarında olmamaktadır. Kalitesiz üretimle de büyük işletmeler ile rekabet gücü oluşmamaktadır (Ünal, 2012, 209). Teknolojiye erişememenin neden olduğu bu durum KOBİ'ler için dezavantaj oluşturarak KOBİ'lerin yok olmasına sebep olmaktadır.

2.6.1.1. Kısa Süreli Finansman Kaynakları

KOBİ'lerde kullanılan finansman kaynakları sıralandığı zaman ilk sırada kısa vadeli finansman kaynakları gelir. Kısa vadeli finansman kaynakları bir yıl içinde geri ödenmesi gereken para ya da mal ve hizmetleri kapsamaktadır. Kısa vadeli finansmana, durgunluk dönemlerinde, iş hacimlerinin artması dönemlerinde, mevsimlik dalgalanma dönemlerinde ve piyasaların geçici olarak dalgalanması gibi dönemlerde daha fazla talep olmaktadır (Yurttadur, 2017, 131-132).

Kısa vadeli finansman kaynakları aşağıdaki gibidir (Yurttadur, 2017, 132);

- Ticari-Satıcı krediler,
- Banka kredileri,
- Finansman Bonoları,
- Factoring,
- Varlığa dayalı menkul kıymetler.

2.6.1.2. Orta Vadeli Finansman Kaynakları

Orta vadeli finansman kaynakları, finansmanın vadesinin 1 ile 5 yıl arasındaki süresini kapsamaktadır. Ancak bazı finans otoriteleri orta vadeli finans için gereken süreyi 1-5 yıl arası kabul ederken bazı finans otoriteleri 1-10 yıl arası kabul etmektedir.

Türkiye'de Merkez Bankası, vadesi 5 yıla kadar olan senetleri reeskonta kabul ettiğinden dolayı 1 ile 5 yıl arası vadesi olan krediler ile finansman kaynakları, orta vadeli finansman kaynakları olarak görülmektedir (Yurtttadur, 2017, 138).

Orta vadeli finansman kaynakları aşağıdaki şekilde sıralanabilir (Yurtttadur, 2017, 139-140);

- Banka kredileri,
- Ticari krediler,
- Leasing,
- Forfaiting,
- Yatırım ve kalkınma bankaları,
- Orta vadeli tahviller.

2.6.1.3. Uzun Vadeli Finansman Kaynakları

Uzun vadeli finansman kaynakları vade olarak 5 yıldan fazla olan finans kaynaklarından oluşur. Vade miktarı uzadığı için faiz miktarı da artabilmektedir. Bu finans kaynakları genel olarak, yatırımların finansmanında kullanıldığı için yatırım bankaları tarafından sağlanmaktadır (Yurtttadur, 2017, 152).

Uzun vadeli finansman kaynakları aşağıdaki gibi sıralanabilir (Yurtttadur, 2017, 153);

- Tahviller ve hisse senetleri,
- Uzun vadeli banka kredileri,
- Kâr zarar ortaklığı senetleri.

3. ARAŞTIRMA VE BULGULAR

3.1. Literatür Özeti

Bankacılık ve finans sisteminin KOBİ'ler üzerindeki etkilerinin araştırılması amacıyla, daha önce yapılmış olan araştırmalara aşağıdaki çalışmalar örnek gösterilebilir.

Kutlu(2018), Adıyaman il merkezinde yapmış olduğu çalışmada, bankacılık ve finans sisteminin sunmuş olduğu kredilerin faydasını gören KOBİ'lerin oranın %88, finansal durumu iyileşen KOBİ'lerin oranının %82, istihdamı artanların oranının %83, karlılığı artanların oranının %91, satışları artanların oranının %90 olduğunu bulmuştur (Kutlu, 2018, 169).

Keser(2008) yaptığı çalışmada, ülkemizde finansman alternatiflerinden en çok banka kredilerini kullanan KOBİ'lerin, bankacılık ve sisteminden etkin bir şekilde yararlanabilmeleri için bilanço, kâr ve zarar cetveli gibi muhasebe kayıtlarının zamanında ve düzenli bir şekilde tutulması gerektiğini ifade etmiştir (Keser, 2008, 174).

Kılıç(2010) yaptığı çalışmada, bankalardan alınan yüksek faiz oranlı banka kredilerinin, firmanın finansman sıkıntısına neden olduğunu ve bu durumun KOBİ'ler üzerinde olumsuz bir durum oluşturduğunu tespit etmiştir (Kılıç, 2010, 110).

Tıraş(2011), çalışmasının sonucunda KOBİ'lerin yatırım yapabilmesinin arkasındaki en büyük itici gücün banka kredileri olduğu sonucuna ulaşmıştır (Tıraş, 2011, 114).

Yüksel(2011) yaptığı çalışmada, bankacılık ve finans sisteminin uyguladığı yüksek faiz ve kısa vade politikasının, KOBİ'leri olumsuz etkilediği ve kredi piyasasından KOBİ'leri dışladığı sonucuna ulaşmıştır (Yüksel, 2011, 134).

Öcal(2009) yaptığı çalışmada, bankacılık ve finans sistemindeki olası krizlerinin, KOBİ'lerin üretim maliyetlerinin artmasına, üretim miktarının düşmesine, istihdamın gerilemesine, finansman sorunlarının artmasına, yatırımların azalmasına hatta KOBİ'lerin kapanmasına kadar varabileceğini ifade etmiştir (Öcal, 2009, 207).

Karacıbioğlu(2007) yaptığı anket çalışmasında, KOBİ'ler için en önemli finansman aracının %60 oran ile banka kredileri olduğunu, yüksek faiz oranları sebebiyle kredi kullanamayanların oranının %62, muhasebe kayıtlarının yetersizliği yüzünden kredi kullanamayan işletmelerin oranının ise %26 olduğunu saptamıştır (Karacıbioğlu, 2007, 117).

3.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Yapılan bu araştırmada, bankacılık ve finans sisteminin KOBİ'ler üzerindeki etkisi analiz edilmeye çalışılmıştır. Çalışmada bankacılık ve finans sisteminin, KOBİ'lerin finansman problemlerine ve gelişimlerine

katkı sağlayıp sağlamadıklarının, bankacılık ve finans sistemi araçlarının KOBİ'ler tarafından aktif bir şekilde kullanılıp kullanılmadıklarının test edilmesi amaçlanmıştır.

Bu araştırma, bankacılık ve finans sisteminin küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin finansmanını, gelişimlerini, satış hacimlerini, istihdam ettiği personel sayısını etkilemesi açısından önemlidir. Ayrıca, bankacılık ve finans sisteminin, KOBİ'lere uygun faiz oranları seviyesinde, yeteri kadar kredi çeşidini ve miktarını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi, küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin banka kredileri ve leasing dışındaki, alternatif finansman araçları konusunda nasıl davrandıklarının saptanması açısından da dikkate değer bir araştırma olduğu düşünülmektedir.

3.3. Araştırmanın Ana Kütlesi ve Örneklemi

Araştırmanın ana kütlesi, Anamur Ticaret ve Sanayi Odasına kayıtlı, faal durumda ve toplam sayısı 450 olan küçük ve orta büyüklükteki işletmelerdir. Bu işletmeler arasından, olasılığa dayalı olmayan örnekleme yöntemlerinden "kolayda örnekleme yöntemi" ile 212 işletme seçilmiş ve bunlara tarafımızca yüz yüze anket uygulanmıştır.

3.4. Araştırmanın Varsayımları ve Kısıtları

Çalışmaya katılan tüm katılımcıların, anket sorularını doğru ve eksiksiz bir şekilde okuyup gerçeğe uygun ve doğru cevaplar verdiği varsayılmaktadır. Araştırma, çalışma zamanının kısıtlılığı ve anket yapma maliyetinin yüksekliğinden dolayı, sadece Anamur Ticaret ve Sanayi Odasına kayıtlı KOBİ'ler seçilerek yapılmıştır. Dolayısıyla elde edilen sonuçların tüm KOBİ'lere genellenmesi mümkün olmamaktadır.

3.5. Araştırma Yöntemi

Verilerin elde edilmesinde, nicel araştırma yöntemlerinden biri olan anket tekniği kullanılmıştır. Araştırma anketi betimleyici ve 5'li likert tipinde soruları içeren üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümü demografik özelliklerden oluşmakta olup diğer iki bölümü ise 5'li likert tipindeki sorulardan oluşmaktadır. Anket çalışması, işletme sahibi ya da yetkili bir çalışan ile yüz yüze görüşülerek yapılmıştır. Anket sonuçları istatistik paket programı yardımıyla analiz edilmiştir.

3.6. Anket Bulgularının Değerlendirilmesi

İşletmelerin Hukuki Konumu ve Faaliyet Sürelerine Göre Dağılımı

Ankete katılan işletmelerin %50'si ferdi mülkiyet, %49,5'i limited şirket, %0,5'i ise adi ortaklık hukuki yapısına sahip işletmelerdir. İşletmelerin %61,3'ü 11 yıl ve üzeri, %25,9'u 6-10 yıl arası, %17,7'si ise 1-5 yıl arası faaliyetlerini sürdüren işletmelerden oluşmaktadır.

İşletmelerin Faaliyet Alanlarına Göre Dağılımı

İşletmelerin faaliyet alanları içerisinde en büyük kısmı %44,3'lük oranla gıda alanındaki işletmeler oluşturmaktadır. Gıda alanındaki işletmelerin fazla olması bölgenin tarımsal ürünlerinin fazla olması ile açıklanabilir. İkinci ve dördüncü olarak sırasıyla, demir çelik ürünleri (%9,9) ile ziraat ürünleri (%7,1) alanlarında faaliyet gösteren işletmeler gelmektedir. Bu alanlardaki işletmelerin fazla olması ise, tarımsal ürünlerin yetiştirilmesi amacıyla yapılan seraların demir ve çelik ürünlerinden oluşmasına ve bu seralardaki ürünlerin yetiştirilmesi amacıyla kullanılan ziraat ürünlerine bağlanabilir. Üçüncü sırada petrol ve petrol ürünlerine bağlı işletmeler olmakla birlikte mobilya, inşaat, ulaşım ve hafriyat gibi alanlarda faaliyetlerini sürdüren işletmeler daha fazladır.

Çalışan Personel Sayısına Göre İşletmelerin Dağılımı

İşletmeler, çalışan sayısı bakımından sınıflandırıldığı zaman, %75,9'u mikro büyüklükte, %23,1'i küçük büyüklükte ve %0,9'u da orta büyüklükteki işletmelerden oluşmaktadır.

İşletme Sahiplerinin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı

İşletme sahiplerinin %40,1'i lise düzeyinde bir eğitime sahipken %33,5'i üniversite, %18,4'ü ortaokul ve %8'i de ilkököl düzeyinde bir eğitime sahiptir.

İşletmelerin Halka Arz Gerçekleştirme Durumları

İşletmelerin %98,6'sı halka arz gerçekleştirmediklerini beyan ederken, %1,4'ü halka arz gerçekleştirdiklerini ifade etmişlerdir. Ancak ticaret odasının kayıtlarına bakıldığında halka arz gerçekleştiren şirketin olmadığı görülmektedir. Buradan katılımcının ya dikkatli bir şekilde anketi okumadığı ya da halka arz konusunda yeterli bilgiye sahip olmadığı bilgisi elde edilebilir.

3.6.1. KOBİ'lerin Alternatif Finansman Yöntemlerini Kullanımı ve Bu Kaynaklara Ulaşmadaki Sorunları

İşletmelerin Bankalarla Çalışma Sıklığı

İşletmelerin tamamı herhangi bir sebeple bankalarla çalışmakla beraber %11,3'ü sürekli, %32,1'i sık sık, %31,1'i arasıra, %25,5'i ise nadiren bankalarla çalıştıklarını belirtmişlerdir.

İşletmelerin Finansman Sorunu Yaşama Sıklığı

İşletmelerin %5,2'si sürekli, %20,8'i sık sık, %42,9'u arasıra, %29,7'si de nadiren de olsa finansman sorunu yaşadıklarını belirtmişlerdir. Hiç finansman sorunu yaşamadığını ifade eden işletme oranı ise sadece %1,4'tür.

İşletmelerin Ticari Banka Kredisi Kullanma Sıklığı ve Kullanılan Kredinin Vade Süreleri

İşletmeler, %33'lük bir oran ile arasıra, %27,8'lik bir oran ile nadiren, %16'lık bir oran ile sıklık, %2,8'lik bir oran ile sürekli bir şekilde ticari banka kredisi kullandıklarını ifade etmişlerdir. İşletmelerin %20,3'lük kısmı ise ticari banka kredisi kullanmadıklarını belirtmişlerdir.

Ticari bankalardan kredi talep eden işletmeler en fazla orta vadeli kredi kullanmayı tercih ediyorlar devamında kısa vadeli kredi kullanımı ve son sırada ise uzun vadeli kredi kullanımı gelmektedir.

İşletmelerin Leasing Yapma Durumu

İşletmelerin %38,2'si herhangi bir şekilde leasing yapıyorlar %61,8'i hiçbir şekilde leasing yapmadığını belirtmiştir.

İşletmelerin Faktoring Yapma Durumu

İşletmelerin sadece %5,2'si faktoring yönteminden yararlanıyorlar, %94,8'si hiçbir şekilde faktoring yapmadıklarını belirtmişlerdir.

İşletmelerin Esnaftan Borçlanma Durumu

İşletmelerin %46,7'si esnaftan hiçbir şekilde borçlanmıyorlar, %53,3'ü farklı aralıklarla esnaftan borçlanmaktadır.

İşletmelerin Devlet Desteklerinden Yararlanma Durumu

İşletmelerin %64,6'sı bugüne kadar herhangi bir sıklıkta devlet desteklerinden yararlandığı, %35,4'ünün ise devlet desteklerinden bugüne kadar hiç bir şekilde yararlanmadığı görülmektedir.

Kuruluş Aşamasında Dış Finansman İhtiyacı Durumu

İşletmelerin %94,3'ü kuruluş döneminde dış finansmana ihtiyaç duymuştur. Buradan işletmelerin sadece %5,7'sinin, kuruluş döneminde öz kaynağının yeterli olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Hisse Senedi, Tahvil Ve Finansman Bonusu Kullanım Durumları

Katılımcılara, finansman için hisse senedi, tahvil ve finansman bonusu kullanıp kullanmadıkları sorusu yöneltildiği zaman bu araçlardan hiç birisini kullanmadıkları cevabını vermişlerdir.

Aşağıdaki tabloda işletmelerin banka kredileri ile finansal araçlar konusundaki görüşlerini yansıtan bilgiler bulunmaktadır.

Tablo 1: İşletmelerin Banka Kredileri İle Finansal Araçlar Konusundaki Görüşleri

İfadeler	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
KOBİ'lere yeteri kadar kredi çeşidi sağlanmamaktadır.	7 (%3,3)	32 (%15,1)	69 (%32,5)	68 (%32,1)	36 (%17,0)
KOBİ'lere verilen kredi miktarı yetersizdir.	8 (%3,8)	32 (%15,1)	70 (%33,0)	65 (%30,7)	37 (%17,5)
Yüksek faiz oranları nedeniyle kredi bulmada güçlük çekiyoruz.	9 (%4,2)	8 (%3,8)	46 (%21,7)	78 (%36,8)	71 (%33,5)
Kredi geri ödeme süreleri yeterli değildir.	4 (%1,9)	5 (%2,4)	59 (%27,8)	82 (%38,7)	62 (%29,2)
Sermaye piyasasına kolayca girebiliyoruz.	124 (%58,5)	60 (%28,3)	25 (%11,8)	2 (%0,9)	1 (%0,5)
Leasing kullanımı konusunda yeterince bilgimiz var.	36 (%17,0)	47 (%22,2)	57 (%26,9)	68 (%32,1)	4 (%1,9)
Gelecekte leasing yapmayı düşünüyoruz.	63 (%29,7)	62 (%29,2)	48 (%22,6)	37 (%17,5)	2 (%0,9)
Factoring konusunda yeterince bilgimiz var.	59 (%27,8)	72 (%34,0)	43 (%20,3)	35 (%16,5)	3 (%1,4)
Gelecekte faktoring yapmayı düşünüyoruz.	98 (%46,2)	77 (%36,3)	35 (%16,5)	1 (%0,5)	1 (%0,5)
Halka arz konusunda yeterince bilgi sahibiyiz.	42 (%19,8)	58 (%27,4)	46 (%21,7)	58 (%27,4)	8 (%3,8)
Gelecekte halka arz yapmayı düşünüyoruz.	98 (%46,2)	78 (%36,8)	32 (%15,1)	2 (%0,9)	2 (%0,9)

Buna göre işletmelerin;
%49,1'i KOBİ'lere yeteri kadar kredi çeşidi sağlanmadığını,

%48,2'si KOBİ'lere verilen kredinin miktarını yetersiz bulduklarını,
%70,3'ü yüksek faiz oranları nedeni ile kredi bulmakta güçlük çektiklerini,
%67,9'u kredi geri ödeme sürelerinin yetersiz olduğunu,
%86,8'i sermaye piyasalarına kolay bir şekilde giremediklerini,
%39,2'i leasing kullanımı konusunda yeterince bilgisi olmadığını,
%58,9'u gelecekte leasing yapmayı düşünmediğini,
%61,8'i factoring konusunda yeterince bilgisi olmadığını,
%82,5'i gelecekte factoring yapmayı düşünmediğini,
%47,2'si halka arz konusunda yeterince bilgisi olmadığını,
%83'ü gelecekte halka arz yapmayı düşünmediğini ifade etmiştir.

Tablo 2: İşletmelerin Banka Kredileri, Faiz Oranları ve Kredi Vadeleri Hakkındaki Görüşleri

İfadeler	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kredi imkânlarından her zaman haberdar olabiliyoruz.	53 (%25,0)	83 (%39,2)	65 (%30,7)	8 (%3,7)	3 (%1,4)
Kredi imkân ve koşulları hakkında yeterince bilgimiz var.	47 (%22,2)	83 (%39,2)	70 (%33,0)	9 (%4,2)	3 (%1,4)
Bankacılık ve finans sistemi işletmemizin satışları arttırmıştır.	5 (%2,4)	16 (%7,5)	65 (%30,7)	110 (%51,9)	16 (%7,5)
Bankacılık ve finans sistemi işletmemizin büyümesine katkı sağlamıştır.	2 (%0,9)	14 (%6,6)	58 (%27,4)	112 (%52,8)	26 (12,3)
Yatırım kredilerinin yeterli olduğunu düşünüyoruz.	59 (%27,8)	80 (%37,7)	70 (%33,0)	2 (%0,9)	1 (%0,5)
Bankacılık ve finans sistemi gerektiği zaman finansman ihtiyacımızı bulmamıza katkı sağlamıştır.	5 (%2,4)	15 (%7,1)	45 (%21,2)	88 (%41,5)	59 (27,8)
Bankacılık ve finans sisteminden yararlanmayı diğer girişimci arkadaşlara tavsiye etme konusundaki kararlılığınız nedir?	9 (%4,2)	29 (%13,7)	82 (%38,7)	89 (%42,0)	3 (%1,4)
Ödemekte zorlandığımız krediler olmuştur.	5 (%2,4)	18 (%8,5)	80 (%37,7)	68 (%32,1)	41 (19,3)
Ödeyemediğimiz kredilerden dolayı işletmemizi küçültmek zorunda kaldık.	7 (%3,3)	35 (%16,5)	130 (%61,3)	28 (%13,2)	12 (%5,7)
Bankacılık ve finans sisteminden yararlanmamız işletmemizdeki personel sayısının artmasına katkı sağlamıştır.	23 (%10,8)	51 (%24,1)	105 (%49,5)	29 (%13,7)	4 (%1,9)

Tablo 2'de işletmelerin banka kredileri, faiz oranları ve kredi vadeleri hakkındaki görüşleri yer almaktadır. Buna göre işletmelerin;

%64,2'si kredi imkânlarından her zaman haberlerinin olmadığını,
%61,4'ü kredi imkân ve koşulları hakkında yeterince bilgilerinin olmadığını,
%59,4'ü bankacılık ve finans sisteminin satışları arttırdığını,
%65,1'i bankacılık ve finans sisteminin büyümelerine katkı yaptıklarını,
%1,4'ü yatırım kredilerinin yeterli olduğunu,
%69,3'ü bankacılık ve finans sisteminden gerektiği zaman finansman ihtiyacını karşıladığını,
%43,4'ü bankacılık ve finans sistemini diğer girişimci arkadaşlara tavsiye ediyorken %56,6'sı çekimser ya da tavsiye etmeme yönünde davranış sergilediğini,
%51,4'ü ödemekte zorlandıkları krediler olduğunu,
%18,9'u banka kredilerini ödeyemediklerinden dolayı işletmelerini küçültmek durumunda kaldıklarını,
%15,6'sı ise bankacılık ve finans sisteminden yararlanması sonucu personel sayılarının arttığını ifade etmişlerdir.

Tablo 3: İşletmelerin Finansal Araçları Ne Sıklıkta Kullandıklarının Genel Tanımlayıcı Tablosu

Sorular	Ortalama	Standart Sapma
Bankalarla çalışıyoruz	3,29	,973
Finansman sorunu yaşıyoruz	2,99	,879
Stoklamadan dolayı finansman sorunları yaşıyoruz	2,91	1,119
Ticari banka kredisi kullanıyoruz	2,53	1,073
Yatırım bankası kredisi kullanıyoruz	1,09	,414
Leasing yapıyoruz	1,82	1,196
Factoring yapıyoruz	1,06	,277
Esnafa borçlanıyoruz	2,06	1,140
Dış ülkelerden borçlanıyoruz	1,05	,311
AB'nin sağlamış olduğu KOBİ finansman desteklerinden yararlanıyoruz	1,06	,251
KOBİ yatırımlarına sağlanan devlet desteklerinden yararlanıyoruz	1,99	,911
Bankaların sağladığı KOBİ kredilerinden yararlanıyoruz	2,14	1,069
Kuruluş döneminde makine ve teçhizatların alımında dış finansman ihtiyacımız olmuştur	3,58	1,034
Finansman bonusu kullanıyoruz	1,02	,205
Finansman için hisse senedi ihraç ediyoruz	1,01	,137
Finansman için tahvil ihraç ediyoruz	1,01	,137

* Veri girişi yapılırken; 1: Hiç, 2: Nadiren, 3: Arasıra, 4: Sık sık, 5: Sürekli olarak kodlanmıştır.

Tablo 3'te işletmelerin finansal araçları hangi sıklıkla kullandıklarının ortalama değerleri yer almaktadır. Buna göre, işletmelerin bankalarla çalışma, finansman sorunu yaşama, stoklamadan dolayı finansman sorunu yaşama ve ticari banka kredisi kullanma sıklığı yüksek düzeyde iken; yatırım bankası kredisi kullanma, leasing ve factoring yapma, dış ülkelerden borçlanma, esnafa borçlanma, Avrupa Birliği'nin, kamunun ve bankaların sağladığı KOBİ finansman desteklerinden yararlanma sıklıkları düşük düzeydedir. Yine işletmelerin kuruluş dönemlerinde dış finansmandan yararlanma sıklığı yüksek düzeyde iken finansman ihtiyacı için finansman bonusu, tahvil ve hisse senetleri kullanım sıklıkları yok seviyesindedir. Buradan hareketle, genel olarak işletmelerin kurumsallaşmadığı ve kendilerine sağlanan olanakları iyi bir şekilde takip edip uygun şekilde değerlendiremedikleri sonucuna ulaşılabilir.

Tablo 4: İşletmelerin Banka Kredileri, Finansman Sorunu Yaşama Nedenleri ve Finansal Araçlar Konusundaki Düşüncelerinin Genel Tanımlayıcı Tablosu

Sorular	Ortalama	Standart Sapma
KOBİ'lere yeterince kredi çeşidi sağlanmamaktadır.	3,44	1,045
KOBİ'lere verilen kredi miktarı yetersizdir .	3,43	1,062
Teminat yetersizliği nedeniyle kredi bulmada güçlük çekiyoruz.	2,86	1,118
Yüksek faiz oranları nedeniyle kredi bulmada güçlük çekiyoruz.	3,92	1,041
Bilanço, kar ve zarar cetvelininin yetersizliği nedeniyle kredi bulmada güçlük çekiyoruz.	2,58	1,030
Kredi imkanlarından her zaman haberdar olabiliyoruz.	2,17	,899
Kredi imkanlar ve koşulları konusunda yeterince bilgimiz var.	2,24	,893
Yatırım kredilerinin yeterli olduğunu düşünüyoruz.	2,08	,827
Kredi geri ödeme süreleri yeterli değildir.	3,91	,911
Kredi bulamadığımız için finansman sorunu yaşıyoruz.	3,04	1,233
Kredi maliyetleri yüksek olduğu için finansman sorunu yaşıyoruz.	3,70	1,036
Yatırımlarımızdaki artışlar nedeniyle finansman sorunu yaşıyoruz.	3,14	1,082
Özkaynak yaratamadığımız için finansman sorunu yaşıyoruz.	3,29	1,088
Nakit para akışını sağlayamadığımız için finansman sorunu yaşıyoruz.	3,91	,906
Hammadde temini nedeniyle finansman sorunu yaşıyoruz.	3,70	1,165
İthal girdi kullanımını nedeniyle finansman sorunu yaşıyoruz.	1,92	1,115
Döviz sıkıntısı nedeniyle finansman sorunu yaşıyoruz.	1,70	,877
Ülkedeki yüksek enflasyon ve ekonomik istikrarsızlık nedeniyle finansman sorunu yaşıyoruz.	2,81	,984
Diğer maliyet artışları nedeniyle finansman sorunu yaşıyoruz.	2,66	1,111
Pazarlama ve dağıtım sorunları nedeniyle finansman sorunu yaşıyoruz.	3,84	,913
Sermaye piyasasına kolayca girebiliyoruz.	1,57	,773
Gelecekte halka arzı düşünüyoruz.	1,58	,784
AB'nin sağlamış olduğu KOBİ finansmanı desteklerinden yeterince haberdarız.	1,74	,805
AB'nin sağlamış olduğu KOBİ finansmanı desteklerinden gelecekte yararlanmayı düşünüyoruz.	3,01	1,144
KOBİ yatırımlarına sağlanan devlet desteklerinden yeterince haberdarız.	2,18	,943
KOBİ yatırımlarına sağlanan devlet desteklerinden gelecekte yararlanmayı düşünüyoruz.	3,81	,894
Bankaların sağladığı KOBİ kredilerinden yeterince haberdarız.	2,23	,933

Bankaların sağladığı KOBİ kredilerinden gelecekte yararlanmayı düşünüyoruz.	3,45	1,072
Leasing kullanımı konusunda yeterince bilgimiz var.	2,80	1,123
Gelecekte Leasing yapmayı düşünüyoruz.	2,29	1,091
Factoring konusunda yeterince bilgimiz var.	2,30	1,089
Gelecekte factoring yapmayı düşünüyoruz.	1,73	,785
Halka arz konusunda yeterince bilgi sahibiyiz.	2,67	1,180
Gelecekte halka arzı düşünüyoruz.	1,74	,818
Bankacılık ve finans sistemi işletmemizin satışlarımızın artmasına katkı sağladı.	3,55	,833
Bankacılık ve finans sisteminden yararlanmamız, işletmemizdeki personel sayımızın artmasına katkı sağladı.	2,72	,900
Bankacılık ve finans sistemi, gerektiği zaman finansman ihtiyacı bulmamıza katkı sağladı.	3,85	,984
Bankacılık ve finans sistemi işletmemizin büyümesine katkı sağladı.	3,69	,807
Ödemekte zorlandığımız krediler oldu.	3,58	,973
Ödeyemediğimiz kredilerden dolayı işletmemizi küçültmek zorunda kaldık.	3,01	,812
Bankacılık ve finans sisteminden yararlanmayı diğer girişimci arkadaşlarınıza tavsiye etme konusundaki düşünceniz nedir?	3,23	,857

* Veri girişi yapılırken, 1: Kesinlikle katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Kararsızım, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle katılıyorum şeklinde kodlanmıştır.

Tablo 4'te işletmelerin banka kredileri, finansman sorunu yaşama nedenleri, finansal araçlar konusundaki düşüncelerinin ortalama değerleri yer almaktadır Buna göre;

- Bankacılık ve finans sisteminin sunduğu KOBİ kredilerinin miktarı ve çeşidi yetersiz bulunmaktadır.

- Krediyeye ulaşamamasının önündeki en büyük engelin faiz oranlarının yüksekliği olduğu görülmektedir.

- Katılımcıların kredi imkanlarından her zaman haberdar olmadıkları, kredi imkan ve koşulları hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları sonucuna ulaşılmaktadır.

- Yatırım kredilerinin ve kredi geri ödeme sürelerinin yetersiz olduğu görülmektedir.

- Finansman sorunu yaşanmasının nedenleri arasında ilk sırayı işletmelerin nakit para akışını sağlayamamaları, ikinci sırayı pazarlama ve dağıtımdan kaynaklı sorunlar, üçüncü sırayı ise kredi maliyetlerinin yüksekliği almaktadır.

- Katılımcıların sermaye piyasalarına kolay bir şekilde giremedikleri, gelecekte halka arzı düşünmedikleri ve Avrupa Birliği, kamu ile bankaların sağladığı KOBİ kredileri hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları görülmektedir.

- Gelecekte kamunun KOBİ'lere sağlayacağı devlet desteklerinden yararlanacaklarını belirten katılımcıların ortalamasının yüksek olduğu görülmektedir.

- Katılımcıların leasing, factoring ve halka arz gibi finansman yöntemleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları bilgilerine ulaşılmaktadır.

- Bankacılık ve finans sisteminin satışları arttırdığı, gerektiği zaman finansman ihtiyacını karşıladığı ve büyümeye katkı sağladığı görülmektedir.

- Son olarak kredilerin geri ödenmesinde bazı problemlerin olduğu, bankacılık ve finans sisteminin diğer girişimcilere tavsiyesi konusunda kararsız kaldığı da söylenebilir.

3.6.2. Değişkenler Arası Karşılaştırma Analizleri

Anket sorularında yer alan demografik değişkenler ile likert tipindeki sorular, durumlarına uygun olarak One-Way ANOVA ve ki-kare testi ile karşılaştırılarak gerekli analizler yapılmış ve sonuçları çalışmanın devamında yorumlanmıştır.

Tablo 5: İşletmelerin Faaliyet Süreleri İle Alternatif Finansman Yöntemlerini Kullanma Durumları Arasındaki Fark Testleri

Finansman Yöntemlerini Kullanma	Faaliyet Süresi	N	Ortalama	Standart Sapma	F	P
Ticari banka kredisi kullanıyoruz	1-5	27	2,63	1,245	2,539	,081
	6-10	55	2,25	1,004		
	11 ve fazlası	130	2,63	1,050		
	Toplam	212	2,53	1,073		
Leasing yapıyoruz	1-5	27	1,22	,801	4,486	,012
	6-10	55	1,76	1,186		
	11 ve fazlası	130	1,96	1,235		
	Toplam	212	1,82	1,196		
Factoring yapıyoruz	1-5	27	1,04	,192	1,232	,294
	6-10	55	1,02	,135		
	11 ve fazlası	130	1,08	,330		
	Toplam	212	1,06	,277		
Esnafta borçlanıyoruz	1-5	27	2,63	1,079	4,239	,016
	6-10	55	2,07	1,200		
	11 ve fazlası	130	1,94	1,098		
	Toplam	212	2,06	1,140		

Firmaların faaliyet süresi ile ticari banka kredisi kullanım durumları arasında anlamlı farklılık bulunamamıştır ($P=0,081>0,05$).

Firmaların faaliyet süresi ile leasing yapma durumları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($P=0,012<0,05$). Scheffe çoklu karşılaştırma yöntemi göre 11 ve üzeri bir süredir faaliyet gösteren işletmelerin leasing yapma durumları, 1-5 yıldır faaliyet gösteren işletmelerden daha yüksektir.

Firmaların faaliyet süresi ile factoring yapma durumları arasında anlamlı farklılık bulunamamıştır ($P=0,294>0,05$).

Firmaların faaliyet süresi ile esnafa borçlanma durumları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($P=0,016<0,05$). Scheffe çoklu karşılaştırma yöntemine göre, 1-5 yıldır faaliyet gösteren işletmelerin 11 ve üzeri yıldır faaliyet gösteren işletmelere göre esnaftan daha fazla borçlandıkları görülmüştür.

Tablo 6: İşletmelerin Faaliyet Süresi İle Kredi Bulamama Nedenlerine İlişkin Fark Testleri

Kredi Bulamama Nedenleri	Firmanın Faaliyet Süresi	N	Ortalama	Standart Sapma	F	P
Teminat yetersizliği	1-5	27	3,52	1,221	5,628	,004
	6-10	55	2,76	1,071		
	11 ve fazlası	130	2,76	1,077		
	Toplam	212	2,86	1,118		
Yüksek faiz oranları	1-5	27	4,37	1,214	4,465	,013
	6-10	55	3,65	1,158		
	11 ve fazlası	130	3,93	,917		
	Toplam	212	3,92	1,041		
Bilanço, kâr ve zarar cetvelinin yetersizliği	1-5	27	2,78	1,219	,788	,456
	6-10	55	2,62	,871		
	11 ve fazlası	130	2,52	1,051		
	Toplam	212	2,58	1,030		

Firmanın faaliyet süresi ile teminat yetersizliğinden dolayı kredi bulamama nedenine ilişkin anlamlı farklılık bulunmuştur, ($P=0,004<0,05$). Scheffe çoklu karşılaştırma yöntemine göre, 1-5 yıldır faaliyet gösteren işletmeler, 11 ve üzeri yıldır faaliyet gösteren işletmelere göre daha fazla teminat yetersizliğinden dolayı kredi bulamamaktadır.

Firmanın faaliyet süresi ile yüksek faiz oranları sebebiyle kredi bulamamaları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur, ($P=0,013<0,05$). Scheffe çoklu karşılaştırma yöntemine göre, 1-5 yıldır faaliyet gösteren

işletmeler, 6-10 yıldır faaliyet gösteren işletmelere göre daha fazla yüksek faiz oranları nedeniyle kredi bulmakta güçlük yaşadıkları görülmüştür.

Firmanın faaliyet süresine göre bilanço, kâr ve zarar cetvelinin yetersizliğinden dolayı kredi bulamama nedenlerine ilişkin anlamlı farklılık bulunamamıştır, (P=0,456>0,05)

Tablo 7: İşletmelerin Faaliyet Süresi İle Kredi Maliyetlerinin Yüksekliği Nedeniyle Finansman Sorunu Yaşamalarına İlişkin Fark Testleri

Firma Faaliyet Süresi(Yıl)	N	Ortalama	Standart Sapma	F	P
1-5	27	4,33	1,109		
6-10	55	3,40	,955		
11 ve fazlası	130	3,70	1,001	7,833	,001
Toplam	212	3,70	1,036		

Firmanın faaliyet süresine göre kredi maliyetlerinin yüksekliği sebebi ile finansman sorunu yaşamalarına ilişkin anlamlı farklılık bulunmuştur, (P=0,001<0,05). Scheffe çoklu karşılaştırma yöntemine göre, 1-5 yıldır faaliyet gösteren işletmeler, 6-10 yıldır faaliyet gösteren işletmelere göre daha fazla kredi maliyetlerinin yüksekliği sebebiyle finansman sorunu yaşamaktadır.

Tablo 8: İşletmelerin Faaliyet Süresi İle Bankacılık ve Finans Sisteminin İşletmenin Personel Sayısına, Satış Hacmine, Finansman İhtiyacı Bulmasına ve Büyümesine İlişkin Fark Testleri

İfadeler	Faaliyet Süresi	N	Ortalama	Standart Sapma	F	P
Personel sayısının artması	1-5	27	2,93	,917		
	6-10	55	2,60	,830		
	11 ve fazlası	130	2,72	,924	1,197	,314
	Toplam	212	2,72	,900		
Satış hacminin artması	1-5	27	3,22	1,013		
	6-10	55	3,35	,673		
	11 ve fazlası	130	3,70	,823	6,135	,003
	Toplam	212	3,55	,833		
Finansman ihtiyacının bulunmasına katkı sağlama	1-5	27	3,89	1,155		
	6-10	55	3,71	,975		
	11 ve fazlası	130	3,91	,952	,805	,449
	Toplam	212	3,85	,984		
İşletmenin büyümesine katkı sağlama	1-5	27	3,67	,920		
	6-10	55	3,47	,690		
	11 ve fazlası	130	3,78	,816	2,951	,054
	Toplam	212	3,69	,807		

İşletmenin faaliyet süresi ile bankacılık ve finans sisteminin işletmenin personel sayısını arttırdığına ilişkin anlamlı farklılık bulunamamıştır, (P=0,314>0,05).

İşletmenin faaliyet süresi ile bankacılık ve finans sisteminin işletmenin satış hacmini arttırdığına ilişkin anlamlı farklılık bulunmuştur, (P=0,003<0,05). Scheffe çoklu karşılaştırma yöntemine göre, 11 ve üzeri yıldır faaliyet gösteren işletmeler, 1-5 yıl arası faaliyet gösteren işletmelere göre bankacılık ve finans sisteminin satışlarını daha fazla arttırdığı görülmektedir.

İşletmenin faaliyet süresi ile bankacılık ve finans sisteminin işletmenin finansman ihtiyacını gidermesine ilişkin anlamlı farklılık bulunamamıştır, (P=0,449>0,05).

İşletmenin faaliyet süresi ile bankacılık ve finans sisteminin işletmenin büyümesine katkı sağlamasına ilişkin anlamlı bir farklılık bulunamamıştır, (P=0,054>0,05).

Tablo 9: İşletme Büyüklüğüne Göre Bankalarla Çalışma Sıklığına İlişkin Fark Testleri

Çalışan Sayısı	N	Ortalama	Standart Sapma	F	P
1-9	161	3,16	,991	7,120	,001
10-49	49	3,71	,791		
50-249	2	4,00	,000		
Toplam	212	3,29	,973		

İşletmenin büyüklüğüne göre, bankalarla çalışma sıklığı arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur,($P=0,001<0,05$). Scheffe çoklu karşılaştırma yöntemine göre, 10 ile 49 kişi çalışana sahip firmalar, 1 ile 9 çalışana sahip firmalara göre daha fazla bankalarla çalışma sıklığına sahiptir.

Tablo 10: İşletme Büyüklüğüne Göre Alternatif Finansman Yöntemlerini Kullanmaya İlişkin Fark Testleri

Finansman Yöntemleri	Çalışan Sayısı	N	Ortalama	Standart Sapma	F	P
Ticari banka kredisi kullanma	1-9	161	2,41	1,092	5,701	,004
	10-49	49	2,88	,904		
	50-249	2	4,00	,000		
	Toplam	212	2,53	1,073		
Leasing yapma	1-9	161	1,43	,849	53,656	,000
	10-49	49	3,00	1,323		
	50-249	2	4,00	,000		
	Toplam	212	1,82	1,196		
Factoring yapma	1-9	161	1,03	,174	5,844	,003
	10-49	49	1,14	,456		
	50-249	2	1,50	,707		
	Toplam	212	1,06	,277		
Esnaftan borçlanma	1-9	161	2,11	1,151	,662	,517
	10-49	49	1,90	1,104		
	50-249	2	2,00	1,414		
	Toplam	212	2,06	1,140		

Firmanın büyüklüğüne göre, ticari banka kredisi kullanma sıklığı arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur,($P=0,004<0,05$). Scheffe çoklu karşılaştırma yöntemine göre, 50-249 arası çalışana sahip işletmeler, 1-9 arası çalışana sahip işletmelere göre daha fazla ticari banka kredisi kullanma sıklığına sahiptir.

Firmanın büyüklüğüne göre leasing yapma sıklığı arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur,($P=0,000<0,05$). Scheffe çoklu karşılaştırma yöntemine göre, 50-249 arası çalışana sahip işletmeler, 1-9 arası çalışana sahip işletmelere göre, daha fazla leasing yöntemini kullanma sıklığına sahiptir.

Firmanın büyüklüğüne göre factoring yapma sıklığı arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur,($P=0,003<0,05$). Scheffe çoklu karşılaştırma yöntemine göre, 50-249 arası çalışana sahip işletmeler, 1-9 arası çalışana sahip işletmelere göre, daha fazla factoring yöntemini kullanma sıklığına sahiptir.

Firmanın büyüklüğüne göre esnaftan borçlanma sıklığı arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır,($P=0,517>0,05$).

Tablo 11: Firma Büyüklüğüne Göre Firmaların Kredi Maliyetlerinin Yüksekliğine İlişkin Fark Testleri

Çalışan Sayısı	N	Ortalama	Standart Sapma	F	P
1-9	161	3,81	1,009	4,817	,009
10-49	49	3,33	1,049		
50-249	2	4,50	,707		
Toplam	212	3,70	1,036		

Firmanın büyüklüğüne göre, kredi maliyetlerin yüksekliği nedeni ile finansman sorunu yaşamalarına ilişkin algıları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur, (P=0,009<0,05). Scheffe çoklu karşılaştırma yöntemine göre, 1-9 arası çalışana sahip işletmeler, 10-49 arası çalışana sahip işletmelere göre, daha fazla kredi maliyetlerinin yüksekliği nedeni ile finansman sorunu yaşamaktadır.

Tablo 12: Firma Büyüklüğüne Göre Bankacılık ve Finans Sisteminin İstihdamı Arttırmasına İlişkin Fark Testi

Çalışan Sayısı	N	Ortalama	Standart Sapma	F	P
1-9	161	2,65	,876	3,609	,029
10-49	49	2,90	,941		
50-249	2	4,00	,000		
Toplam	212	2,72	,900		

Firmaların büyüklüğüne göre, bankacılık ve finans sisteminden yararlanmaları sonucunda, firmadaki personel sayılarını arttırmalarına ilişkin anlamlı farklılık bulunmuştur, (P=0,029<0,05). Scheffe çoklu karşılaştırma yöntemine göre, 50-249 arası çalışana sahip işletmeler, 1-9 arası çalışana sahip işletmelere göre, bankacılık ve finans sisteminden yararlanmaları sonucu istihdamı daha fazla arttırmaktadır.

Tablo 13: İşletme Büyüklüğü Açısından Finansman Yöntemleri Hakkında Yeterli Bilgiye Sahip Olmaya İlişkin Fark Testleri

İfadeler	Çalışan Sayısı	N	Ortalama	Standart Sapma	F	P
KOBİ kredileri	1-9	161	2,15	,910	3,913	,021
	10-49	49	2,45	,959		
	50-249	2	3,50	,707		
	Toplam	212	2,23	,933		
Leasing kullanımı	1-9	161	2,57	1,100	16,413	,000
	10-49	49	3,47	,868		
	50-249	2	4,50	,707		
	Toplam	212	2,80	1,123		
Factoring kullanımı	1-9	161	2,17	1,040	7,623	,001
	10-49	49	2,61	1,115		
	50-249	2	4,50	,707		
	Toplam	212	2,30	1,089		
Halka arz	1-9	160	2,46	1,154	13,607	,000
	10-49	49	3,31	,983		
	50-249	2	4,50	,707		
	Toplam	211	2,67	1,180		

Firma büyüklüğüne göre, KOBİ kredilerinden haberdar olma durumu açısından anlamlı farklılık bulunmuştur, (P=0,021<0,05). Scheffe çoklu karşılaştırma yöntemine göre, 50-249 arası çalışana sahip işletmeler, 1-9 arası çalışana sahip işletmelere göre, bankaların sağladığı KOBİ kredilerinden haberdar olma durumları daha yüksektir.

Firma büyüklüğüne göre, leasing kullanımı konusunda yeterli bilgiye sahip olma durumu açısından anlamlı bir farklılık bulunmuştur, (P=0,001<0,05). Scheffe çoklu karşılaştırma yöntemine göre, 50-249 arası çalışana sahip işletmeler, 1-9 arası çalışana sahip işletmelere göre, leasing kullanımı konusunda yeterli bilgiye sahip olma durumları daha yüksektir.

Firma büyüklüğüne göre, factoring kullanımı konusunda yeterli bilgiye sahip olma durumu açısından anlamlı bir farklılık bulunmuştur, (P=0,000<0,05). Scheffe çoklu karşılaştırma yöntemine göre, 50-249 arası çalışana sahip işletmeler, 1-9 arası çalışana sahip işletmelere göre, factoring kullanımı konusunda yeterli bilgiye sahip olma durumları daha yüksektir.

Firma büyüklüğüne göre, halka arz konusunda yeterli bilgiye sahip olma durumu açısından anlamlı bir farklılık bulunmuştur, (P=0,000<0,05). Scheffe çoklu karşılaştırma yöntemine göre, 50-249 arası çalışana sahip işletmeler, 1-9 arası çalışana sahip işletmelere göre, halka arz kullanımı konusunda yeterli bilgiye sahip olma durumları daha yüksektir.

Tablo 14: İşletme Sahibinin Eğitim Durumuna Göre Finansman Yöntemleri Kullanma Sıklığına İlişkin Fark Testleri

İfadeler	Eğitim Durumu	N	Ortalama	Standart Sapma	F	P
Ticari banka kredi kullanım sıklığı	İlkokul	17	3,00	1,061	1,775	,153
	Ortaokul	39	2,31	1,030		
	Lise	85	2,49	1,087		
	Üniversite	71	2,59	1,063		
	Toplam	212	2,53	1,073		
Leasing kullanım sıklığı	İlkokul	17	1,35	,702	4,485	,004
	Ortaokul	39	1,46	,822		
	Lise	85	1,76	1,130		
	Üniversite	71	2,18	1,427		
	Toplam	212	1,82	1,196		
Factoring kullanım sıklığı	İlkokul	17	1,00	,000	,355	,786
	Ortaokul	39	1,08	,270		
	Lise	85	1,07	,300		
	Üniversite	71	1,06	,287		
	Toplam	212	1,06	,277		
Esnaftan borç kullanım sıklığı	İlkokul	17	2,29	,985	1,852	,139
	Ortaokul	39	2,38	1,184		
	Lise	85	2,00	1,091		
	Üniversite	71	1,90	1,185		
	Toplam	212	2,06	1,140		

Firma sahibinin eğitim durumuna göre, ticari banka kredisi kullanım sıklığına ilişkin anlamlı farklılık bulunamamıştır, ($P=0,153>0,05$).

Firma sahibinin eğitim durumuna göre, leasing kullanım sıklığına ilişkin anlamlı bir farklılık bulunmuştur, ($P=0,004<0,05$). Scheffe çoklu karşılaştırma yöntemine göre, üniversite mezunu firma sahiplerinin orta okul mezunu firma sahiplerine göre leasing kullanım sıklığı durumları daha yüksektir.

Firma sahibinin eğitim durumuna göre, factoring kullanım sıklığına ilişkin anlamlı farklılık bulunamamıştır, ($P=0,786>0,05$).

Firma sahibinin eğitim durumuna göre, esnaftan borçlanma sıklığına ilişkin anlamlı farklılık bulunamamıştır, ($P=0,139>0,05$).

Tablo 15: İşletme Sahibinin Eğitim Durumuna Göre Finansman Yöntemleri Hakkında Yeterli Bilgiye Sahip Olma Arasındaki Fark Testleri

İfadeler	Eğitim Durumu	N	Ortalama	Standart Sapma	F	P
KOBİ kredileri	İlkokul	17	2,12	,857	1,951	,122
	Ortaokul	39	1,97	,811		
	Lise	85	2,22	,891		
	Üniversite	71	2,41	1,036		
	Toplam	212	2,23	,933		
Leasing kullanımı	İlkokul	17	2,53	,874	6,994	,000
	Ortaokul	39	2,33	1,034		
	Lise	85	2,69	1,091		
	Üniversite	71	3,24	1,127		
	Toplam	212	2,80	1,123		
Factoring kullanımı	İlkokul	17	2,06	,899	2,829	,039
	Ortaokul	39	2,08	,957		
	Lise	85	2,20	1,056		
	Üniversite	71	2,59	1,190		
	Toplam	212	2,30	1,089		
Halka arz kullanımı	İlkokul	16	2,25	,856	4,717	,003
	Ortaokul	39	2,28	,999		
	Lise	85	2,62	1,154		
	Üniversite	71	3,04	1,270		
	Toplam	211	2,67	1,180		

Firma sahibinin eğitim durumuna göre, ticari banka kredisi hakkında yeterli bilgiye sahip olma durumlarına ilişkin anlamlı farklılık bulunamamıştır, ($P=0,122>0,05$).

Firma sahibinin eğitim durumuna göre, leasing kullanımı hakkında yeterli bilgiye sahip olma durumları açısından anlamlı bir farklılık bulunmuştur, ($P=0,000<0,05$). Scheffe çoklu karşılaştırma yöntemine göre, üniversite mezunu firma sahiplerinin, ortaokul mezunu firma sahiplerine göre leasing kullanım konusunda yeterli bilgiye sahip olma durumları daha yüksektir.

Firma sahibinin eğitim durumuna göre, factoring kullanımı hakkında yeterli bilgiye sahip olma durumu açısından anlamlı bir farklılık bulunmuştur, ($P=0,039<0,05$). Scheffe çoklu karşılaştırma yöntemine göre, üniversite mezunu firma sahiplerinin ortaokul mezunu firma sahiplerine göre factoring kullanım konusunda yeterli bilgiye sahip olma durumları daha yüksektir.

Firma sahibinin eğitim durumuna göre, halka arz kullanımı hakkında yeterli bilgiye sahip olma durumu açısından anlamlı bir farklılık bulunmuştur, ($P=0,003<0,05$). Scheffe çoklu karşılaştırma yöntemine göre, üniversite mezunu firma sahiplerinin ortaokul mezunu firma sahiplerine göre halka arz kullanım konusunda yeterli bilgiye sahip olma durumları daha yüksektir.

Tablo 16: İşletme Sahibinin Eğitim Durumuna Göre Gelecekte Alternatif Finansman Yöntemlerini Kullanmaya İlişkin Fark Testleri

İfadeler	Eğitim Durumu	N	Ortalama	Standart Sapma	F	P
Leasing	İlkokul	17	2,00	,866	3,669	,013
	Ortaokul	39	1,97	,873		
	Lise	84	2,24	1,048		
	Üniversite	71	2,61	1,224		
	Toplam	211	2,29	1,091		
Factoring	İlkokul	17	1,82	,728	,108	,956
	Ortaokul	39	1,72	,647		
	Lise	85	1,71	,784		
	Üniversite	71	1,73	,878		
	Toplam	212	1,73	,785		
Halka arz	İlkokul	17	1,71	,686	2,113	,100
	Ortaokul	39	1,67	,621		
	Lise	85	1,61	,818		
	Üniversite	71	1,93	,915		
	Toplam	212	1,74	,818		

Firma sahibinin eğitim durumuna göre, gelecekte leasing yapmaya ilişkin algıları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur, ($P=0,013 >0,05$). Scheffe çoklu karşılaştırma yöntemine göre, üniversite mezunu firma sahiplerinin ortaokul mezunu firma sahiplerine göre gelecekte leasing kullanım konusundaki düşünceleri daha yüksektir.

Firma sahibinin eğitim durumuna göre, gelecekte factoring yapmaya ilişkin algıları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır, ($P=0,956>0,05$).

Firma sahibinin eğitim durumuna göre, gelecekte halka arz yapmaya ilişkin algıları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır, ($P=0,100>0,05$).

Tablo 17: Firmaların Bankalarla Çalışma Süresine Göre KOBİ'lere Sağlanan Kredi Çeşidini ve Miktarını Yetersiz Bulmaya İlişkin Fark Testleri

İfadeler	Bankalarla Çalışma Süresi	N	Ortalama	Standart Sapma	F	P
Kredi çeşidi	0-1	11	4,18	,751	3,034	,050
	2-5	51	3,35	1,110		
	6 ve fazlası	150	3,42	1,025		
	Toplam	212	3,44	1,045		
Kredi miktarı	0-1	11	4,18	,751	3,534	,031
	2-5	51	3,25	1,111		
	6 ve fazlası	150	3,43	1,045		
	Toplam	212	3,43	1,062		

Firmanın bankalarla çalışma süresine göre bankaların KOBİ'lere sağladığı kredi çeşidinin az olması ile ilgili anlamlı bir farklılık bulunmamıştır, ($P=0,050 \leq 0,05$).

Firmanın bankalarla çalışma süresine göre bankaların KOBİ'lere sağladığı kredi miktarının az olması ile ilgili anlamlı bir farklılık bulunmuştur, ($P=0,031 < 0,05$). Scheffe çoklu karşılaştırma yöntemine göre, 0-1 yıl arası bankalarla çalışan işletmelerin, 2-5 yıl arası bankalarla çalışan işletmelere göre bankaların sağladığı KOBİ kredilerinin miktarını az bulma durumları daha yüksektir.

Tablo 18: Firmaların Bankalarla Çalışma Süresine Göre Satışlarını ve Personel Sayısını Arttırmasına İlişkin Fark Testleri

İfadeler	Çalışma Süresi (Yıl)	N	Ortalama	Standart Sapma	F	P
Satışlar artmıştır	0-1	11	3,73	,647	4,937	,008
	2-5	51	3,24	,907		
	6 ve fazlası	150	3,64	,797		
	Toplam	212	3,55	,833		
Personel sayısı artmıştır	0-1	11	3,36	,809	4,085	,018
	2-5	51	2,53	,784		
	6 ve fazlası	150	2,73	,924		
	Toplam	212	2,72	,900		

Firmanın bankalarla çalışma süresine göre bankacılık ve finans sisteminin satışları artması ile ilgili anlamlı bir farklılık bulunmuştur, ($P=0,008 < 0,05$). Scheffe çoklu karşılaştırma yöntemine göre, 6 ve üzeri yıl bankalarla çalışan işletmelerin, 2-5 yıl arası bankalarla çalışan işletmelere göre bankacılık ve finans sisteminin satışları daha fazla arttırdığı görülmüştür.

Firmanın bankalarla çalışma süresine göre bankacılık ve finans sisteminin işletmenin personel sayısını artması ile ilgili anlamlı bir farklılık bulunmuştur, ($P=0,018 < 0,05$). Scheffe çoklu karşılaştırma yöntemine göre, 0-1 yıl arası bankalarla çalışan işletmelerin, 2-5 yıl arası bankalarla çalışan işletmelere göre bankacılık ve finans sisteminin, işletmenin personel sayısını daha fazla arttırdığı görülmüştür.

Tablo 19: Firmaların Bankalarla Çalışma Süresine Göre Bankacılık ve Finans Sisteminin İşletmenin Büyümesine İlişkin Fark Testleri

Bankalarla Çalışma Süresi (Yıl)	N	Ortalama	Standart Sapma	F	P
0-1	11	3,64	1,206	3,665	,027
2-5	51	3,43	,781		
6 ve fazlası	150	3,78	,767		
Toplam	212	3,69	,807		

Firmanın bankalarla çalışma süresine göre bankacılık ve finans sisteminin işletmenin büyümesine katkı sağlaması ile ilgili anlamlı bir farklılık bulunmuştur, ($P=0,027 < 0,05$). Scheffe çoklu karşılaştırma yöntemine göre, 6 ve üzeri yıl bankalarla çalışan işletmelerin, 2-5 yıl arası bankalarla çalışan işletmelere göre, bankacılık ve finans sisteminin işletmenin büyümesine daha fazla katkı sağladığı görülmüştür.

Tablo 20: Firma Sahibinin Eğitim Durumu İle AR-GE Faaliyetlerini Gerçekleştirme Durumlarının Ki-Kare Yöntemine Göre Değerlendirilmesi

			Firmanın AR-GE Faaliyeti Gerçekleştirme Durumu		Toplam
		Değer	Evet	Hayır	
Firma sahibinin eğitim durumu	İlkokul	Değer	4	12	16
		Beklenen Değer	8,8	7,2	16,0
	Ortaokul	Değer	22	21	43
		Beklenen Değer	23,5	19,5	43,0
	Lise	Değer	45	38	83
		Beklenen Değer	45,4	37,6	83,0
	Üniversite	Değer	45	25	70
		Beklenen Değer	38,3	31,7	70,0
Toplam	Değer	116	96	212	
	Beklenen Değer	116,0	96,0	212,0	

Tablo 20'de firma sahibinin eğitim durumu ile araştırma-geliştirme faaliyetlerini gerçekleştirme durumları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur($P=0,036<0,05$). Firma sahibinin eğitim düzeyi arttıkça, AR-GE faaliyetlerini gerçekleştirme durumlarının da arttığı görülmüştür.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yapılan frekans ve yüzde analizleri sonucunda KOBİ'lerin büyük çoğunluğunun on bir yıldan fazla bir süredir faaliyette buldukları, bu işletmelerin yaklaşık yarısının ferdi işletme, diğer yarısının da limited işletme olarak faaliyet gösteren işletmelerden oluştuğu görülmüştür. Gerek bu sonuçlardan gerekse de anket esnasında yapılan gözlemlerden ilçedeki işletmelerin kurumsallaşma alanında çabalarının olduğu, ancak bu çabanın yetersiz kaldığı anlaşılmaktadır.

Çalışmaya dahil olan işletmelerin yaklaşık yarısı gıda alanında faaliyet gösteriyorken devamında ise demir çelik, petrol ve petrol ürünleri ile ziraat ürünleri gelmektedir. Bölgenin tarımsal verimliliğinin yüksek olması ile gıda alanındaki işletmelerin sayısının fazlalığı ilişkilendirilebilir. Yine benzer şekilde, demir çelik ile ziraat ürünleri alanındaki işletmelerin sayısının fazlalığı da tarımsal verimliliği arttırmak amacıyla yapılan sera ve seracılıkta kullanılan demir çelik ve ziraat ürünleri ile bağdaştırılabilir.

İlçede faaliyetlerini sürdüren işletmelerin büyük çoğunluğu mikro büyüklükteki işletmelerden oluşup devamında ise küçük büyüklükteki işletmeler gelmektedir. Orta büyüklükteki işletme sayısı ise yok denecek kadar azdır. Bölgedeki işletmelere, sahiplerinin eğitim durumları açısından bakıldığı zaman en fazla lise mezunu olmakla beraber devamında üniversite mezunu kişilerin işletme sahibi oldukları görülmektedir. Lise ve üniversite mezunu kişilerin KOBİ sahibi olmaları, eğitim seviyeleri ile ilişkili olarak ileride KOBİ'lerini geliştirebilecekleri konusunda ümit vericidir.

İlçede faaliyet gösteren işletmelerin tamamı bir şekilde bankalarla çalışmakla beraber, büyük bir çoğunluğu finansman sıkıntılarından dolayı ticari banka kredilerini kullanmışlardır. Adulsaleh ve Worthington(2013)'ün da belirttiği gibi özellikle ticari banka kredilerinin, KOBİ'lerin finansman ihtiyaçlarını karşılamada kullandığı en önemli finansman kaynaklarından biri olduğu görülmüştür. Bankalardan, ticari banka kredisi çekerek finansman ihtiyacını karşılayan işletmelerin yarısı orta vadeli banka kredilerini tercih etmişlerdir. Devamında ise, kısa vadeli banka kredileri ile uzun vadeli banka kredilerinden yararlanan işletmeler gelmektedir. Bütün bunlarla beraber işletmelerin neredeyse yarısı ticari banka kredilerinin miktarını ve çeşidini az bulmaktadır. Buradan, bankalar tarafından yeterli miktar ve çeşitte kredilerin, KOBİ'lere orta vadeli şekilde sunulmasının hem bankaların hem de KOBİ'lerin yararına olacağı sonucunu çıkartabilir.

Kuruluş aşamasında neredeyse bütün işletmeler dış finansman kaynaklarından yararlanmışlardır. İşletmelerin büyük bir kısmı, yüksek faiz oranları nedeniyle kredi bulmakta güçlük çektiklerini ve kredi geri ödeme sürelerinin yeterli zamana yayılmadığını ifade etmişlerdir. İşletmelerin yarıdan fazlası çektikleri banka kredilerini geri ödemekte zorlandıklarını belirtmişlerdir. Bankaların kredi faiz oranlarını düşürmesi, kredi geri ödeme sürelerini genişletmesi, kredi ödemelerini zamanında yapamayan işletmelerin, kredi ödemelerinin taksit miktarını azaltarak taksit sayısını arttırmaları ülke ekonomilerinin itici gücü olan KOBİ'ler ve ülke ekonomisi için yararlı bir durum oluşturacaktır.

Katılımcıların tamamına yakını sermaye piyasalarına kolay bir şekilde giremediklerini, yaklaşık yarısı leasing ve faktoring konusunda yeterince bilgi sahibi olmadığını, yarıdan fazlası da gelecekte leasing ve faktoring yapmayı düşünmediğini belirtmiştir. Benzer şekilde katılımcıların tamamına yakını da gelecekte halka arzı düşünmediğini ifade etmiştir. Bütün katılımcılar hisse senedi, tahvil, finansman bonusu kullanmadıklarını da ifade etmişlerdir. Bu bilgilerden hareketle, Ticaret ve Sanayi Odalarının, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'nin, Borsa İstanbul'un ve Sermaye Piyasa Kurulu'nun KOBİ'leri alternatif finansal araçlar konusunda bilgilendirmek amacıyla eğitimler oluşturması faydalı olacaktır. Ancak şirketlerin hisse senedi, tahvil, finansman bonusu kullanabilmeleri sadece eğitimler yoluyla değil aynı zamanda bu şirketlerin kurumsallaştırılmasını da beraberinde getirmektedir. Bu kurumsallaşma da yine beraberinde eğitilmiş ve tecrübeli personel ile yöneticileri gerektirecektir.

Katılımcıların neredeyse tamamı, kredi imkanlarından her zaman haberdar olmadıklarını, kredi imkan ve koşulları hakkında yeterince bilgi sahibi olmadıklarını ifade etmişlerdir. Bankaların, krediler hakkında, işletme yöneticilerini bilgilendirmeleri hem kendi çıkarlarına hem de KOBİ'lerin çıkarlarına uygun olacaktır. Aynı zamanda, etkin ve verimli çalışan bir bankacılık sistemi, ekonomik değer artmasına da katkı sağlayacaktır.

Yapılan istatistiksel analizler sonucunda işletmelerin faaliyet süreleri arttıkça, leasing yönteminden yararlanma durumları yükselmekte, esnaftan borçlanma durumu azalmaktadır. Aynı zamanda uzun süre

faaliyet gösteren bir işletmenin, kısa süre faaliyet gösteren bir işletmeye göre teminat yetersizliği gibi bir problemden dolayı kredi bulamama durumu da bulunmamaktadır. Buradan hareketle işletmelerin faaliyet sürelerinin artmasına paralel olarak, bankaların bu işletmelere daha kolay bir şekilde kredi arz edebileceği sonucu ortaya çıkmaktadır.

Faaliyet süreleri kısa olan işletmeler, diğer işletmelere göre daha yüksek faiz oranları nedeni ile krediye erişemediklerini belirtmişlerdir. Bu durum, Beck ve Demirgüç-Kunt(2006) ile Erdoğan'ın(2017) yaptıkları çalışmalarda elde ettikleri sonuçlarla benzerlik göstermektedir. Bankacılık ve finans sistemi, KOBİ'lerin yeni kurulmuş ve küçük olması gibi sebeplerle, KOBİ'lere banka kredisi vermekten kaçınmakta ya da yüksek faiz oranı politikası uygulamak koşuluyla, KOBİ'leri kredi kullanmaktan caydırmaya çalışmaktadır. Böyle bir durumun devam etmesi ise yeni kurulmuş olan KOBİ'lerin kısa sürede piyasadan kaybolmasına neden olacaktır.

İşletmelerin faaliyet süresi ile işletme büyüklüğü arttıkça, bankacılık ve finans sistemi daha yararlı bir şekilde ve daha fazla kullanılmakta olup bunun sonucunda da işletmelerin finansman sıkıntıları giderilmekte ve ticaret hacimleri artmaktadır. Böylesi bir durumda, bankacılık ve finans sisteminin, büyük ve faaliyet süresi uzun olan işletmelerin lehine olduğu sonucu da çıkartılabilir.

İşletme büyüklüğü arttıkça, mikro büyüklükteki işletmelere göre kredi maliyetleri daha düşük olmakta, daha az finansman sorunu yaşanmakta ve leasing ile factoring araçlarının kullanımı konusundaki bilgiler artmakta, bu araçlardan yararlanma sıklığı da yükselmektedir. Orta büyüklükteki işletmeler, mikro büyüklükteki işletmelere göre bankacılık ve finans sisteminden yararlanmaları sonucunda daha fazla istihdam artırma girişiminde bulunmaktadır. Buradan, bankacılık ve finans sisteminin orta büyüklükteki işletmeye bakış açısının, mikro büyüklükteki işletmeye göre farklı olduğu ve orta büyüklükteki işletmeninden de, bankacılık ve finans sistemini mikro büyüklükteki bir işletmeye göre daha faydalı bir şekilde kullandığı sonucu elde edilebilir.

Orta büyüklükteki firmaların, mikro büyüklükteki firmalara göre bankaların sağladığı KOBİ kredilerinden haberdar olma durumları daha yüksektir. Bu durum farklı departmanlara sahip olan işletmelerin, çevresinde olan değişikliklerden daha iyi bir şekilde haberdar olabileceği anlamını taşımaktadır. Aynı zamanda, mikro ölçekteki işletmelerde çalışan elamanların birden fazla alanda çalıştığını, belli bir alanda yeterince uzmanlaşmadığını ve bazı fırsatlardan haberdar olmadığı gerçeğini de göstermektedir.

İşletme sahibinin eğitim seviyesi arttıkça leasing, factoring ve halka arz gibi konulardaki bilgisi artmakta, leasing ve factoring kullanım sıklığı daha da artmaktadır. Eğitim ile paralel olarak AR-GE çalışması da artmaktadır. Bu verilerden hareketle, işletme sahibinin eğitim seviyesinin artması ile doğru orantılı olarak, işletmelerin değişen müşteri potansiyeline yönelik ürünleri üretebileceği ve finansman yöntemlerini kullanma sıklığının artacağı sonucu da elde edilebilir.

Bankaların, kendileri ile uzun süre çalışan işletmelere, kendileri ile daha az çalışan işletmelere göre daha fazla kredi sunduğu sonucuna varılmıştır. Aslında bu durum, bankaların yeni kurulmuş olan işletmelere kredi verme konusunda temkinli davrandığını göstermektedir.

Bankalarla çalışma süresi ile satışların artması ve işletmenin büyümesi arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Firmaların daha uzun süre bankalarla çalışması sonucu, satışları ve büyümeleri artmakta ve ülke ekonomisinin kalkınması için olumlu sonuçlara ulaşılmaktadır.

Genel bir sonuç olarak ise uygulamada bankacılık ve finans sistemin birçok aracı olmasına rağmen bunların KOBİ'ler tarafından yeterince kullanılmadığı, bu araçlar hakkında yeterli bilgilerinin olmadığı, KOBİ'lerin finansman için en fazla tercih ettiği aracın banka kredileri daha sonra ise leasing olduğu söylenebilir. Bu gerekçenin altında yatan sebepler ise işletmelerin daha çok mikro ölçekte ve şahıs şirketleri olması ile birlikte şirket sahiplerinin eğitim düzeyi ile de ilişkilendirilebilir. İşletmelerin faaliyet süreleri arttıkça bankacılık ve finans sisteminden daha kolay ve uygun koşullarda kredi bulabildiği, esnaftan daha az borçlandığı ifade edilebilir. İşletme büyüklüğü arttıkça daha sık bankalarla çalışıldığı, daha fazla ve daha düşük maliyetlerle ticari banka kredilerine ulaşıldığı, factoring ve leasing yönteminden yararlanmalarının daha da arttığı, daha fazla personel istihdam edildiği söylenebilir. Bankacılık ve finans sisteminin, uzun süre bankalarla çalışan işletmelerin satışlarını arttırdığı ve büyümelerine katkı sağladığı sonucu elde edilebilir. Firma sahiplerinin eğitim düzeyleri arttıkça, AR-GE çalışmalarının da artacağı ve leasing, factoring ile halka arz gibi alternatif finansman yöntemlerini kullanma sıklığının da yükseleceği ifade edilebilir.

KAYNAKÇA

- Abor, J., ve Biekpe, N. (2006). Small Business Financing Initiatives in Ghana. *Problems and Perspectives in Management*, 4 (3), 69-77.
- Abor, J., ve Quartey, P. (2010). Issues in SME Development in Ghana and South Africa. *International Research Journal of Finance and Economics*, Issue 39 (2010), 218-228.
- Adulsaleh, A. M., ve Worthington, A. C. (2013). Small and Medium-Sized Enterprises Financing: A Review of Literature. *International Journal of Business and Management*, 8 (14), 36-54.
- Atay, M. S. (2012). KOBİ'lerin Türkiye'de Bankalarla Yaşadığı Finansal Sorunlar ve Çözüm Önerileri.
- Beck, T., ve Demirgüç-Kunt, A. (2006). Small and medium-size enterprises: Access to finance as a growth constraint. *Journal of Banking & Finance*, 2931-2943.
- Buyruk Akbaba, A. N. (2016). *Kobiler'de Finansal Kiralama*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Büyük, K. (2012). Türkiye'de ve Dünyada Kobi'ler. Z. Erdoğan, & Z. Erdoğan (Dü.) içinde, *Girişimcilik ve Kobiler* (s. 106-125). Bursa, Osmangazi: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Chen, S. (2004). Adoption of Electronic Commerce by SMEs of Taiwan. *Electronic Commerce Studies*, 19-34.
- Dağlıdır, C. (2010). Türk Bankacılık Sektöründe Karlılık ve Makro Ekonomik Değişkenlerle İlişkisi. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 2 (1), 25-33.
- Delice, G. (2016). Kavramsal ve Tarihsel Düzlemde Para. G. Delice, & İ. Ege içinde, *Para-Banka-Kredi ve Finansal Sistem* (s. 1-26). Ankara: Gazi Kitabevi Tic. Ltd. Şti.
- Ege, İ., ve Topaloğlu, E. E. (2016). Finansal Piyasalar ve Kurumlar. G. Delice, & İ. Ege içinde, *Para-Banka-Kredi ve Finansal Sistem*, (s. 53-82), Ankara: Gazi Kitabevi Tic. Ltd. Şti.
- Erdem, E. (2012). *Para Banka ve Finansal Sistem*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Erdoğan, A. İ. (2017). Bankaların KOBİ kredileri Uygulamaları. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3 (1), 241-249.
- Erol, M. (2010). Ekonomik Kriz Ve Kobi'ler. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 165-181.
- Guiso, L. (2003). Small business finance in Italy. *EIB Papers*, 7 (2), 121-149.
- Haron, H., Ismail, L., ve Oda, S. (2015). Ethics, Corporate Social Responsibility And The Use Of Advisory Services Provided By Smes: Essons Learnt From Japan. *Asian Academy of Menagement Journal*, 71-100.
- Hill, H. (2002). Old Policy Challenges for a New Administration: SMEs in Endonesia. *The Role of SMEs in National Economies in East Asia*, Edward Elgar Publishing Limited., 158-236
- Honjo, Y., ve Harada, N. (2006). SME Policy, Financial Structure and Firm Growth: Evidence From Japan. *Small Business Economics*, 289-300.
- Hussain, J., Millman, C., & Matlay, H. (2006). SME financing in the UK and China: a comparative perspective. *Journal of Small Business and Enterprise Development*, 584-599.
- Indarti, N., ve Langenberg, M. (2004). *Factors affecting business success among SMEs: Empirical evidences from Indonesia*. Netherlands.
- Kartiwi, M., ve MacGregor, R. C. (2007). Electronic Commerce Adoption Barriers in Small to Medium-Sized Enterprises(SMEs) in Developed and Developing Countries: A Cross-Country Comparison. (USA, Dü.) *Journal of Electronic Commerce in Organizations*, 35-51.
- Kauffmann, C. (2005). Financing SMEs in Africa. *Policy Insights*.
- Kaya, N. (2013). *Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerde Stratejik Yönetim*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Karacıbioğlu, S. R., (2007). *Kobi'lerin Finansman Sorunları ve Çözüm Önerileri: Muğla Örneği*. Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi.
- Keser, E. (2008). *Kobi Kredilerinde Finansal Analizin Etkin Kullanım Koşulları*. Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Bankacılık Anabilim Dalı, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi.
- Kılıç, D., (2010). *Kobi-Banka İlişkisinde Kobi'lerin Bankalardan Beklentileri ve Memnuniyet Düzeyleri*. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İşletme Eğitimi Anabilim Dalı, Bankacılık Eğitimi Bilim Dalı, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi
- Klein, M. A. (1971). A Theory of the Banking Firm. *Journal of Money, Credit and Banking*, 3 (2), 205-218.
- Korkmaz, T., & Ceylan, A. (2010). *Sermaye Piyasası ve Menkul Değer Analizi*. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Kutlu, H. A., & Demirci, N. S. (2007). KOBİ'lerin Finansal Sorunları ve Çözüm Önerileri. *KOBİ'ler ve Verimlilik Kongresi*, (s. 187-198), İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi.
- Leano, R. M. (2004). SMEs in the Philippines - A development agenda to sustain their growth. *Special Feature: Sustainable Growth of SMEs*, 23-28.
- Mintoo, A. A. (2004). SMEs in Bangladesh. *Special Feature: Sustainable Growth of SMEs*, 44-56.
- Mishkin, F. S. (2000). *Finansal Piyasalar ve Kurumlar*. (İ. Şıklar, A. Çakmak, ve S. Yavuz, Çev.), İstanbul: Bilim Teknik Yayınevi.
- Nkwe, N. (2012). Role of SMEs in Botswana. *American International Journal of Contemporary Research*, 2 (8), 29-37.
- Orhan, O. Z., ve Erdoğan, S. (2008). *Para Politikası*. Ankara: Yazıt Yayın-Dağıtım.
- Öcal, F., (2009). *Bankacılık Krizlerinin KOBİ'lerin Finansmanına Etkileri:Anket Çalışması*, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Uluslararası İşletme Yüksek Lisans Programı, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi.
- Özdemir, S., Ersöz, H. Y., ve Saroğlu, H. İ. (2007). Küçük Girişimciliğin Artan Önemi ve KOBİ'lerin Türkiye Ekonomisindeki Yeri. *Dergipark*, 173-230.
- Öztürk, B., ve Mrkaic, M. (2014, Mayıs). SMEs' Access to Finance in the Euro Area: What Helps or Hampers? *IMF Working Paper*. International Money Fund.
- Radaev, V. (2001). *The Development of Small Entrepreneurship in Russia*. Moscow: UNU/WIDER 2001.
- Rhodes, C. (2018). *Business statistics*. United Kingdom.
- Robu, M. (2013). The Dynamic And Importance Of Smes in Economy. *The USV Annals of Economics and Public Administration*, 84-89.
- Rózański, J. (2019). Advanced System of SME Financing in Market Economy. *Zagreb International Review of Economics & Business*, 15-23.
- Sayılgan, G. (2011). *Soru ve Yanıtlarıyla İşletme Finansmanı*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Taşkın, D. F. (2011). Türkiye'de Ticari Bankaların Performansını Etkileyen Faktörler. *Ege Akademik Bakış*, 11 (2), 289-298.
- Tıraş, O., (2011). *KOBİ'lerin Finansman Sorunları ve Banka Kredilerinin KOBİ'lere Etkisinin İncelenmesi* Atılım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Yönetimi Anabilim Dalı, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi
- Türk. (2013). *Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri*, 2013. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu.
- Ünal, S. (2012). Kobi'lerde Finans. Z. Erdoğan içinde, *Girişimcilik ve Kobiler* (s. 203-216). Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Walter, G. (2005). Fostering the Development of Innovative SMEs. *Russian-European Centre for Economic Policy(RECEP)*. Moscow.

- Wingwon, B. (2012). Effects of Entrepreneurship, Organization Capability, Strategic Decision Making and Innovation toward the Competitive Advantage of SMEs Enterprises. *Journal of Management and Sustainability*, 2 (1), 137-150.
- Yıldırım, M. (2016). Bankalarda Aktif ve Pasif Yönetimi: Türk Bankacılık Sisteminde Fon Kaynak ve Kullanım Yapısı. G. Delice, & İ. Ege içinde, *Para-Banka-Kredi ve Finansal Sistem*. (s. 307-332), Ankara: Gazi Kitabevi.
- Yurttadur, M. (2017). *KOBİ Yönetimi ve Büyüme*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.
- Yüceol, H. M. (2016). Para Piyasaları ve Merkez Bankaları. G. Delice, & İ. Ege içinde, *Para-Banka-Kredi ve Finansal Sistem*, (s. 109-133), Ankara: Gazi Kitabevi Tic. Ltd. Şti.
- Yüksel, A. (2011). *Türkiye'de Kobi'lerin Banka Kredilerine Erişimi*. T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, Uzmanlık Tezi.
- Zengin, Y., ve Ağ, A. R. (2016). Kobi'lerdeki Başarıyı Etkileyen Finansman Sorunu: Neden Mi? Sonuç Mu? Literatür Taraması Sonucu Bir Değerlendirme. *Akademik Bakış Dergisi*, (54), 227-241.
- Türkiye'deki Kobi Tanımları* (2019). Nisan 21, 2019 tarihinde Kobi Bilgi Sitesi.
https://www.kosgeb.gov.tr/Content/Upload/Dosya/Mevzuat/KOBI%CC%87%E2%80%99lerin_Tan%C4%B1m%C4%B1,_Nitelikleri_ve_S%C4%B1n%C4%B1fland%C4%B1r%C4%B1lmas%C4%B1_Hakk%C4%B1nda_Yo%CC%88netmelik.pdf adresinden alındı